

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HISTORIE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Strakonice za třicetileté války

Alena Navrátilová

2014

Abstrakt

Předkládaná bakalářská práce se zabývá Strakonice. Strakonice byly v 17. století menším poddanským městem. V úvodu se bakalářská práce zabývá dějinami města během války, jednotlivými zátěžemi města a válečnými operacemi v okolí města. Další část se věnuje obrazu Panny Marie Vítězné. Tento obraz má okolo sebe řadu legend vztahujících se k bitvě na Bílé hoře. Následující kapitoly se věnují významným místům ve městě, městským menšinám a pramenům o daném období. Poslední kapitola se věnuje archivním materiálům a získáváním z nich zajímavé informace, důležité pro dějiny města.

Klíčová slova

Strakonice, třicetiletá válka, dějiny Strakonic, obyvatelstvo, významná místa Strakonic, menšiny ve Strakonicích.

Abstract

The present thesis deals with Strakonice. Strakonice were in the 17th century a small vassal town. The introduction deals with the history of the city during the war, the city and various burdens of war operations around the city. The next section is devoted to the image of Our Lady of Victory. This image has around him a number of legends related to the Battle of White Mountain. The following chapters deal with the important sites in the city, urban minorities and the archive of the period. The last chapter is devoted to archival materials and obtaining information from the interesting, important for the history of the city.

Keywords

Strakonice, Thirty Years War, history Strakonice, population, significant places
Strakonice, minorities in Strakonice

Prohlášení

Předkládám tímto k posouzení a obhajobě bakalářskou práci, zpracovanou na závěr studia na Fakultě pedagogické Západočeské univerzity v Plzni.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně, s použitím odborné literatury a pramenů uvedených v seznamu, který je součástí této bakalářské práce.

Dále prohlašuji, že veškerý software, použitý při řešení této bakalářské práce, je legální.

V Plzni dne

Jméno příjmení

.....

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce panu PhDr. Janu Kiliánovi Ph.D. za cenné profesionální rady a připomínky k této práci.

Velké poděkování také patří mým rodičům za jejich všestrannou podporu a trpělivost, kterou mi projevovali při mém studiu.

Obsah

Obsah	7
1 Úvod	8
2 Historie Strakonice	9
2.1 Maltézští rytíři a Strakonice	10
2.2 Město v 17. století	11
3 Historiografie	12
4 Dějiny během války	12
4.1 Dění v letech 1618 – 1625	13
4.2 Dění v letech 1626 – 1635	17
4.3 Dění v letech 1636 - 1638	19
4.4 Dění v letech 1640 - 1642	22
4.5 Dění v letech 1643 - 1645	25
5 Zázračný obraz Panny Marie Vítězné	28
6 Berní rula	31
7 Knihy trhové	33
8 Židé ve Strakonících	34
9 Pivovar	36
9.1 Městský pivovar	37
10 Významné budovy města	38
10.1 Strakonický hrad	38
10.2 Kostel svatého Prokopa	39
10.3 Kostel svaté Markéty	39
10.4 Další významné budovy ve městě	40
11 Každodenní kultura městských domácností	40
12 Jednotlivé listiny a prameny	42
13 Závěr	44
14 Resumé	46
15 Seznam literatury a pramenů	47
Seznam obrazových přílohy	50
Přílohy	51

1 Úvod

Strakonice během třicetileté války nejsou příliš probádanou oblastí. Někdy o tomto období vyšel článek, jako například v sborníku Jihočeského muzea, někdy část knihy, nejvíce se toto období promítlo v knize J. Z. Cvrčka, ale nikdo se studiu pouze tohoto období nevěnoval. Město zcela jistě prožívalo válečnou zátěž podobně jako jiná města. Nikdo se nezaměřil na studium zátěže na obyvatele a celkové postižení města. Je velice pravděpodobné, že většina měšťanů bez úhony válku nepřečkala. Některá jména pravděpodobně ze seznamů měšťanů zmizela, ale některá nová jména do seznamu mohla přibýt. Poddanské město bylo závislé na rozhodnutích majitele, který rozhodl, zda pomoc potřebuje či nikoliv. Je velice pravděpodobné, že na konci práce najdeme město zcela zdevastované, ale jistá jiskra do budoucna pro měšťany bude zářit. Zajímavou otázkou je, zda město mělo nějakou menšinu, či skupinu jinak nábožensky orientovanou.

Při své práci se budu opírat o vydané publikace a prameny. V dalším kroku své práce prozkoumám místní muzeum, zda v něm nenajdu nějaké zprávy, které by mi pomohly vylepšit představu o městě v dané době. Velice přínosným zdrojem pro mě bude archiv ve Strakonících. Zde by měly být uloženy hlavní dokumenty k městu za třicetileté války.

Porovnáváním získaných poznatků o městě na konci práce umožní udělat si obraz o vzhledu města a jeho řemeslné struktury. Dále dohledáme více informací o pivovarnické tradici, která je dodnes ve městě viditelná. Práce přiblíží nelehký život obyvatel města a především je v jejich nezastupitelné úloze pro město. Měšťané se pravděpodobně podíleli na správě svého města sami. Práce si klade za cíl, přiblížit nejdůležitější události ve městě, které měly vliv na následující vývoj. Na konci se práce zaměří na nejvýznamnější budovy, s nimiž se měšťané v dané době mohli setkávat a využívat je.

2 Historie Strakonice

Osídlení lokality budoucích Strakonice pochází již z raného středověku. V této době jsou v regionu doložená četná vesnická sídliště, která sousedila s velkými hradišti, jako byla Kněží hora u Katovic. Ve Strakonících se z této doby našlo mohylové pohřebiště, ale i ostruha s háčky z první poloviny 9. století z Kalného vrchu u Strakonice.¹ Následně v 11. a 12. století jsou ve Strakonících nahrazena mohylová pohřebiště řadovými hřbitovy s kostrami s dary jako byly jednoduché bronzové nebo postříbřené záušnice, náhrdelníky a prstýnky ze skleněných nebo jantarových korálků.²

V 11. až 13. století jsou na území města prokázány lokality sídlištního charakteru. Zlomky keramiky z 11. a 12. století pocházejí z městských částí jako například z dnešního Palackého náměstí (dům č.p. 91), Bezděkovy ulice, Kalného vrchu a nádvoří hradu. Z archeologického výzkumu hradního nádvoří vyplývá, že první sídelní horizont je datován okolo roku 1200 a vznikl ještě před stavbou samotné komendy. Druhý horizont na nalezišti na hradním nádvoří představuje fragment obdélné kamenné budovy s orientací západ – východ, kdy pravděpodobně tomuto objektu předcházelo založení vlastní komendy johanitů. Tento objekt lze identifikovat jako sakrální, protože se v okolí našlo kosterní pohřebiště. V jednom z hrobů byl nalezen denár z prvních let vlády Bořivoje II. Objekt z druhého horizontu byl pravděpodobně malý tribunový kostelík, na který v roce 1243 odkazuje darovací listina Bavora I.³ Tato darovací listina dala maltézským rytířům část Bavorova majetku, pro naše téma je důležité, že jim Bavor daroval kostel a dům ve Strakonících.⁴

Bavorové měli ve znaku šíp, někdy se užívá termínu střela.⁵ Po Bavorově smrti se ujal majetku jeho syn Bavor II., kterému se také někdy říká Bavor Veliký. Své přízvisko nezískal náhodou. Bavor se stal nejvyšším maršálkem českého království. Maltézští rytíři se v době jeho vlády starali hlavně o kostel a východní část hradu. Bavor si vzal nemanželskou dceru krále Přemysla Otakara II. Anežku. Poslední zmínka o Bavorovi II. pochází z roku 1279. Po Bavorovi II. nastupuje Bavor III., který dále přestavoval hrad a měšťanům dal práva a výhody jak právní, tak správní. Plánoval také rodové sídlo přesunout do nedalekých Horažďovic.⁶

¹ *Strakonice - kapitoly: Vlastivědný sborník 1*. 1. vyd. Strakonice: Město Strakonice, 2002. ISBN 80-238-7889-1, s. 33.

² Tamtéž, s. 35.

³ Tamtéž, s. 36.

⁴ Tamtéž, s. 49.

⁵ CVRČEK, J. Zdeněk. *Strakonice: Osudy jihočeského města a jeho okolí*. 1. vyd. Strakonice: Městský národní výbor Strakonice, 1967. ISBN H-07* 71672, s. 43.

⁶ Tamtéž, s. 44.

Bavor III. si s bratry rozdělil panství v roce 1313. Bavor III. se sám ujal Bavorova, bratr Vilém zůstal ve Strakonících a Mikuláš získal Blatnou. Posledním Bavorem ve Strakonících byl Bavor IV., který roku 1367 udělil měšťanům zákupní listinu, purkrechtní právo a dal jim záruku, že měšťanské majetky nebudou přeměňovány a zcizovány. Měšťanský majetek měl být už napořád jenom jejich, ale museli si ho vykoupit poplatkem. Po smrti Bavora IV. nastupuje Zdeněk Lev z Rožmitálu jako poručík za nezletilé dědice a vládne ve Strakonících 14 let. V této době byl rod zchudlý.⁷ Situace byla asi velice neúnosná, a proto v roce 1402 maltézští rytíři odkoupili zbytek majetku. Pod listinou je podepsán Vikéř z Janišovic, který zřejmě působil jako likvidátor rodového majetku.⁸

2.1 Maltézští rytíři a Strakonice

Strakonice získali maltézští rytíři darovací listinou od Bavora I. v roce 1243. Díky působení řádu byl ve Strakonících založen špitál a následně škola. Řád měl od Bavorů desátek mýta ze Strakonic a Horažďovic.⁹ V roce 1330 dostávají od Bavorů Masné krámy ve městě a dále dostali výnos ze čtyř domů ve městě, a to dva ze strany od domu jisté Adličky a dva domy od domu Sudkové. Řád se stává majitelem města roku 1402, stejně jako zbytku majetku po Bavořech. Až do tohoto roku měly Strakonice dvě vrchnosti, tedy Bavoři a řád.¹⁰ Roku 1404 potvrzuje velmistr Jindřich z Hradce městu svobody a privilegia, které získalo město v předešlých letech. Události v roce 1420 přinutily řád, aby přestěhoval své hlavní sídlo do Strakonic. Za vlády Jana ze Švamberka obdržely Strakonice právo solní a umožnil měšťanům zakládat vlastní rybníky. Založil také první cechy ve městě, a to cech soukeníků, postřiháčů, krejčích, zlatníků, sedlářů, zámečnicků a zedníků.¹¹ Dále Jan ze Švamberka vymohl na králi Vladislavovi clo a mýto od projíždějících do půl míle od města. Na oplátku za tento příjem měli měšťané opravovat cesty a mosty.¹²

Převor Jan z Rožmberka potvrdil roku 1504 stará privilegia a dal nová privilegia, jedním z nich bylo to, že město nemuselo platit z městské pokladny za kata. Dále si měšťané mohli zvolit rychtáře při výměně konšelů, tato změna se konala každý rok. Takto zvoleného rychtáře musel potvrdit ve funkci generální převor. Jan z Rožmberka nechal kolem města vybudovat hradby, které tvořila jedna zeď a příkop, který nebyl příliš hluboký. Dále městu

⁷ Tamtéž, s. 45.

⁸ Tamtéž, s. 46.

⁹ *Strakonice - kapitoly: Vlastivědný sborník 1*. 1. vyd. Strakonice: Město Strakonice, 2002. ISBN 80-238-7889-1, s. 49.

¹⁰ Tamtéž, s. 50.

¹¹ Tamtéž, s. 54.

¹² Tamtéž, s. 55.

dovolil pečetit červeným voskem a město získalo i svůj znak.¹³ Novým generálním převorem se v roce 1534 stal Jan z Vartenberka, který dovolil měšťanům přístup k apelačnímu soudu v Praze. To bylo pro měšťany výhodné, protože nemuseli už jezdit k soudu do Horažďovic. K tomuto svolení ještě připojil dodatek o možnosti odejít z města bez komplikací, dokonce přislíbil, že on těmto lidem nebude činit problémy. K tomu ještě připojil povolení prodávat městské bílé pivo pod podmínkou, že se nebudou plést sladovníkům do jejich působnosti. Toto svolení a dodatek dostali pod podmínkou, že pomohou z řádových luk jednou v roce svést seno. Další převor, Václav Zajíc z Haznburka, dovolil měšťanům lov zvěře.¹⁴

Roku 1568 byla vydána listina, která nařizuje provozování krejčovského řemesla pouze v rámci cechu, a to po celém strakonickém panství. Tato listina určitě měšťanům hodně pomohla. Další polepšení se týkalo řeznického cechu, kdy jim byly schváleny cechovní stanovy a vrchnost zakázala honění či porážení dobytka mimo cech. Řezníci měli dbát na zásobování města. V roce 1580 byly vydány nové cechovní artikule cechu koželuhů a v roce 1586 byla potvrzena a rozšířena privilegia cechu kloboučnického, kdy mimo cech se nesměly klobouky vyrábět a prodávat pod hrozbou zabavení majetku. V této době je přestavěn kostel sv. Markéty Vlachem Fugolinim. Tento kostel náležel městu.¹⁵

V roce 1629 byla strakonickým potvrzena stará privilegia. K tomuto aktu došlo kvůli tomu, že v roce 1626 zachvátil město velký požár. Před válkou mělo město 222 měšťanů, ale po třicetileté válce ubylo obyvatel na 46 původních a dalších 36 nových obyvatel přišlo po válce do města. Po této válečné hrůze se zhoršoval vztah mezi hradem a městem. V roce 1681 vedl převor Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat spor o slib poddanství. Převor umístil radní na 19 dnů do vězení a tímto způsobem na nich vymáhal slib. Až na dovolání v Praze se měšťané domohli svých práv.¹⁶

2.2 Město v 17. století

Strakonice měly v roce 1605 statut – obce města Strakonic, ale již v roce 1654 jsou zapsány jako město.¹⁷ K městu neoddělitelně patřila čtvrť Bezděkov, která v roce 1654 byla nazvána ulicí. Dále víme, že v roce 1654 měly Strakonice 195 domů a na Bezděkově bylo 39

¹³ Tamtéž, s. 56.

¹⁴ Tamtéž, s. 57.

¹⁵ Tamtéž, s. 58.

¹⁶ Tamtéž, s. 59.

¹⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: VII: díl Str - U*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0, s. 53.

domů.¹⁸ V 17. století není zaznamenán případ, že by se v okolí města rýžovalo zlato. Ale již v roce 1780 je popisováno rýžování zlata na Křemelce, což je část dnešních Strakonice nedaleko Bezděkova.¹⁹ Je možné, že i během války někteří měšťané využívali řeku a pokoušeli se z ní rýžovat zlato.

3 Historiografie

Dějiny města se zabývala řada autorů. Někteří z nich se věnovali hlavně hradu, jako centru moci a kultury, jiní městu a jeho urbanizaci. Zatím nevyšlá žádná ucelená publikace, která by studovala pouze dějiny města za třicetileté války. Většina autorů tuto válku zmínila v celkových dějinách města, ale nikdo se tomuto tématu hlouběji nevěnoval. Jedna z nejucelenějších publikací o dějinách města jsou Cvrčkovy Strakonice. Ke zkoumanému tématu nemáme ani jednu soudobou kroniku. Jediná kronika k danému období, je kronika z roku 1905, která je pojata jako komplexní dějiny města.²⁰ Velice přínosné jsou publikace od doktorky Alžběty Birnbaumové o městě a hradu. Tyto publikace vyšly sice v roce 1947, ale jsou velice zdařilým pohledem na nejvýznamnější body města. Velice komplexní práci se zaměřením na jednotlivé důležité kapitoly je vlastivědný sborník Strakonice od kolektivu autorů, mezi ně patří významní autoři jako jsou Jan Michálek, Simona Kotlářová a Ivana Říhová. Velice přínosný je i poznámkový aparát ve sborníku Strakonice, který badateli umožní dohledat informace, které ho zaujmou. Dalším autorem, který se věnuje Strakonicím, je Ondřej Fibich. Fibich se specializuje hlavně na dějiny řádu ve Strakonicích a na dějiny hradu.

4 Dějiny během války

Dějiny během války jsou spojeny s dějinami Prácheňského kraje. Je jisté, že měšťané Strakonice se museli podílet na pohledávkách kraje. Na tyto pohledávky, mezi které patřily odvody surovin, peněz, dobytka a dalších potřebných věcí pro zásobování vojska, se musely města z kraje společně skládat. Zátěž na kraj byla nemalá a zátěž na jednotlivé části kraje byla různá podle toho, zda někde nebylo ubytované vojsko. Celkově by se dalo říci, že kraj strádal rovnoměrně, a když se někde v kraji objevil nepřítel, začal se ho obávat i zbytek kraje.

¹⁸Týž.

¹⁹FRÖHLICH. *Zlato na Prácheňsku*. 1. vyd. Písek: Prácheňské nakladatelství, 2006. ISBN 80-86566-37-4, s. 10.

²⁰Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice 1367 – 1945 (1947), 309, kronika obecní, fol. 28 – 29.

Strakonice byly postiženy hned na jejím počátku. Řád maltézských rytířů se snažil na okolní fary dosazovat katolické kněze, aby nebyl označen za vlažného v otázce víry svých poddaných. Zasluhou řádu se městu a jeho okolí vyhnuly protireformační snahy. Dalo by se říci, že řád byl značně tolerantní ke svým měšťanům.

4.1 Dění v letech 1618 – 1625

Napjatá situace v zemi se začala projevovat již v březnu 1618. Na sjezdu stavů se ozvaly protesty proti porušování Majestátu z roku 1609. Tato situace se vyhrtila v květnu 1618 povstáním. Ale i po tomto povstání byla situace v zemi velmi napjatá, nevědělo se, kdo stojí na straně direktorské vlády a kdo sympatizuje s Habsburky. Již v roce 1618 zahájila císařská armáda ofenzivu do jižních Čech, ale stavovské vojsko vedené Thurnem tento útok na jižní Čechy odvrátilo. Až v květnu 1619 se ke stavům připojila i Morava, která do té doby se snažila o neutralitu. V letech 1618 -1620 je v zemi neklid, objevovaly se výpady do Rakouska, snahy o konsolidaci moci Ferdinandem II., který byl zvolen císařem, ale i domácí volby krále v roce 1619. Zlom nastal s rozhodným nástupem Maxmiliána Bavorského, který zahájil pochod do jižních Čech. Jeho postup nebyl zastaven a ke konečnému střetu došlo v bitvě na Bílé hoře 8. listopadu 1620, kdy stavovské vojsko prohrálo.²¹

Po porážce stavů se císař vypořádal s odbojem pomocí konfiskace majetku, což pro některé bylo přímo likvidační. Celá země byla vydána žoldnéřským armádám, které chtěly mít svoji kořist. Po těchto událostech se válka z Čech rozšířila za hranice, kdy do Falce vstoupila armáda Katolické ligy. V roce 1624 předpokládal Ferdinand II., že je vše vyřešeno, protože Fridrich Falcký utekl do Braniborska a upadl v nemilost.²²

Ve Strakonících byla situace také velice neklidná. V kronice, která vznikla až někdy okolo roku 1900 a končí rokem 1915, se autor věnuje historii města a dotýká se i třicetileté války. V kronice popisuje obyvatelstvo města jako ryze katolické. Popisuje ho slovy: „*Město naše jako poddanské katolické vrchnosti bylo arcit' Římu věrné a nekatolík nebyl trpěn ve zdech města. Pouze Židé směli tu bydleti v tak zvané Židovně přes Volyňku proti hradu, avšak žádné nesmělo býti proraženo směrem k hradu.*“²³ S touto informací o katolickém městě nelze souhlasit. Sám velkopřevor Vilém Vratislav z Mitrovic roku 1636 obnovil pozastavená stará

²¹ POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka a evropské krize 17. století*. Praha: Svoboda, 1970. ISBN 66/508-21-8.6,s. 102 -118.

²² Tamtéž, s. 135 – 167.

²³ Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice 1367 – 1945 (1947), 309, kronika obecní, fol. 28 – 29.

práva. Tato práva byla měšťanům pozastavena za trest, protože se obyvatelé přiklonili na protestantskou stranu. Práva jim tedy obnovil až za příklon ke katolické víře. Proto je nepravděpodobné, že by na začátku válečného konfliktu ve městě byli obyvatelé pouze katolického vyznání.²⁴ S kronikou nesouhlasí ani skutečnost, že v kostele svaté Markéty se mohly od roku 1569 sloužit utrakvistické bohoslužby, na které dojížděl utrakvistický děkan z Písku. Až po bitvě na Bílé hoře se stal kostel opět katolickým.²⁵

Zajímavostí je, že členem direktoria zvoleného 24. května byl i Valentin Kochan z Práchev. Rodina tohoto člena direktoria vlastnila dům ve Strakonících. Měšťané si v létě 1619 nežili příliš dobře, často byli olupováni a jejich domy byly vydrancované. Velkým neštěstím pro město i hrad bylo vtrhnutí stavovských vojáků na hrad 13. prosince 1619. O tomto vniknutí vznikla legenda, kdy do hradu měl pustit vojáky mlynářský chasník. Hrad opanoval plukovník Štref. Jeho vojáci byli většinou kalvinistického vyznání, a proto zničili veškerou výzdobu kostela. Právě tyto vojáci zničili obraz Narození Páně, o kterém bude ještě níže pojednáno.²⁶

Do Strakoníc 6. září 1620 vtrhlo vojsko Maxmiliána Bavorského a Maxmiliánovo vojsko zabili některé měšťany, například řezníka Václava, jiné měšťany zranili a obrali je o jejich majetek. Strakoničtí měšťané prosili o hmotnou pomoc, protože po sobě jdoucích vpádech bylo město značně zpuštěno. Vyřízená žádost o hmotnou pomoc přišla do města 17. září a měšťané dostali k dispozici tři rybníky, některá pole a kostelní krávy. Celého jihu se tedy v září zmocnil Maxmilián Bavorský spolu s generálem Marradasem.²⁷ Bezohledným vymáháním pohledávek proslul právě Marradas, který bez souhlasu pražských úřadů zadal i v Prácheňském kraji nepřiměřené naturální a peněžní platy.²⁸

Václav starší Malovec si 28. 1. 1620 stěžuje české komoře na královské rejтары pod vedením Jana Štráfra, kteří ochuzují strakonické poddané vysokými požadavky. Václav starší Malovec žádá o zásah knížete z Anhaltu, nebo bude požadovat nápravu na jiném místě. Chce, aby se rejtaři spokojili se svým žoldem. Situace byla velice napjatá a hrozilo nebezpečí, že se

²⁴ JÁKL, Pavel. *Encyklopedie pivovarů Čech, Moravy a Slezska: II. díl Jižní Čechy*. 1. vyd. Praha: Libri, 2010. ISBN 80-7277-226-0, s. 577, s. 585.

²⁵ *Strakonice - kapitoly: Vlastivědný sborník 1*. 1. vyd. Strakonice: Město Strakonice, 2002. ISBN 80-238-7889-1, s. 174.

²⁶ CVRČEK, J. Zdeněk. *Strakonice: Osudy jihočeského města a jeho okolí*. 1. vyd. Strakonice: Městský národní výbor Strakonice, 1967. ISBN H-07* 71672, s. 53.

²⁷ Tamtéž, s. 54.

²⁸ Polišenský, s. 140.

poddaní vzbouří.²⁹ Dne 18. 5. 1620 dává na vědomí rada města Strakonice a purkmistr, že „od minulé soboty je město Prachatice od nepřátel obleženo“. Kvůli tomuto obležení se obyvatelé kraje bojí, protože nepřítel při nájezdech se dostal až k Volyni. „Nepřítel lidi šavljuje, dobytek zajímá a pryč odhání.“ Proto prosí, aby bylo kraji přispěcháno na pomoc.³⁰ Z nařízení ze dne 31. 7. víme, že do Strakonice mělo přijít obilí z Domažlic.³¹ Následně na to 9. 9. nařídil král Janu Bejšovcovi z Bejšova, aby se s jízdou z několika krajů, například Rakovnického, Podbrdského, Vltavského, Prácheňského a dalších, vydali k Vodňanům a zastavili nepřítele, který před nedávnem vyplenil Strakonice.³² Následující týden, 16. 9. rytmistr Jan Bejšovec hlásil, že po příjezdu do Písku nenašel žádnou jízdní posádku z kraje a neměl, jak proti nepříteli zasáhnout. Hejtmani měli pěchotu i jezdce okamžitě poslat za ním.³³ Dne 22. 9. nejvyšší zemští úředníci se divili, že lidé z kraje neposlali rytmistru Janu Bejšoveckému krajské rejtarstvo.³⁴ Popleněné statky z Prácheňského kraje měly dostat náhradou výtěžek královského panství Zbiroh, tato informace přišla do kraje 17. 10.

Jenže Uhři vtrhli na statky a pobrali poddaným svršky a nábytek. Tento vpád způsobil ohromné škody na dvorech a mlýnech.³⁵ Nejvyšší zemští úředníci poslali dopis Thurnovi dne 12. 12., ve kterém prosili konšele a purkmistři měst Strakonice, Vodňan a dalších míst, kdy tato místa žádají, aby hrabě dal obsadit města určitým počtem lidí a ochránil je před nepřátelskými nájezdy a drancováním.³⁶

Dne 1. 1. 1621 informuje kapitán Maxmilián Bechler z Memingen Lichtenštejna o tom, že provedl revizi posádek v Prácheňském kraji, ptal se posádek ve Strakonících, Vodňanech, Prachaticích a Písku. Kapitán zjistil, že posádky nemají proviant ani na tři dny, protože sedláci jim nemají z čeho dávat, šlechtické statky jsou popleněné, obilí je stráveno a pokud někde nějaké obilí je, nesmí být mláceno. Tak hladověli jak měšťané, tak vojáci. Z okolních šlechtických sídel nejsou odváděny kontribuce. Kapitán chtěl povolení na vymlácení obilí ze stohů nebo pomoc od stavů.³⁷ Tomuto zjištění se nelze divit s přihlédnutím, že za poslední tři roky bylo město několikrát vydrancováno. Do Prácheňského

²⁹ LÍVA, Václav. *Prameny k dějinám 30leté války 1618 - 1625: Regesta Fondu Militare archivu ministerstva vnitra ČSR*. Díl III. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1951. ISBN 30102/113-66 356/50/8/III/1, s. 52.

³⁰ Tamtéž, s. 62.

³¹ Tamtéž s. 70.

³² Tamtéž, s. 82.

³³ Tamtéž, s. 87.

³⁴ Tamtéž, s. 89.

³⁵ Tamtéž, s. 105.

³⁶ Tamtéž, s. 84.

³⁷ Tamtéž, s. 113.

kraje mířily 24. 9. kontribuce. V nich měl každý zaplatit za svého poddaného 24 krejcarů z vlastního měšce a poddaný měl zaplatit to samé.³⁸

Strakonice měly v letech 1621 – 7. 9. 1622 9 007 zlatých výdajů.³⁹ Již 23. 3. 1622 bylo jisté, že ve Strakonicích v garnizonách zůstane od Pechlerovy svobodné kompanie 20 mužů.⁴⁰ Lichtenštejn si 18. 10. stěžuje rytmistrovi Gossuemu. Chce po něm, aby zasáhl proti Marradasovu rytmistru La Bordovi, který je umístěn i s kompanií ve Strakonicích a neoprávněně vymáhá od poddaných probošta metropolitní kapituly (Brosia) seno a slámu.⁴¹ Od 7. 7. se pro Strakonice a další města změnilo vyplácení Marradasově jízdě, kdy příplatek na jezdce se zvyšuje z 6 na 10 zlatých. Zvýšení bylo náhradou za přiděly masa a piva.⁴² V roce 1623 mířily obilné kontribuce z kraje do Tábora.⁴³ Toto rozhodnutí bylo zveřejněno 14. 2. Obyvatelé měli 2. 11. odvést dlužné obilné kontribuce kapitánovi a proviantnímu komisaři Pechlerovi.⁴⁴ Ke konci měsíce, 22. 11., bylo oznámeno, že krajem potáhne Schauenburgův pěší pluk, 500 koní nejvyššího Avandagna, kompanie Simonettiho a bavorské pomocné oddíly v počtu 2 400 koní.⁴⁵

Dále máme zprávu z 21. 1. 1624 o tom, že Jindřich z Kolovrat a jeho poddaní odvádí týdenní kontribuci do Strakonic a do Sušice.⁴⁶ O pět dní později, 26. 1., byl markýz de Gran ustanoven do Strakonic jako generální komisař bavorské jízdy.⁴⁷ Poslední den v lednu byly zjištěny stížnosti na markýze de Grana ve Strakonicích.⁴⁸ Dne 12. 2. si velkopřevor maltézského řádu Jindřich Friedrich z Logau stěžuje na markýze de Grana, který mu zakazuje z řádového strakonického panství odvážet proviant pro jeho potřebu. Velkopřevor nazval toto chování de Grana za nepřijatelné a tohoto chování měl Gran zanechat.⁴⁹ Dne 27. 2. se de Fours dozvěděl, že na císařův rozkaz má zůstat v Prácheňském kraji.⁵⁰ Začátkem května, 7. 5., hrabě Herbersdorf a nejvyšší Herleberger odjeli do Prachatic, Sušice a Strakonic, aby přikročili k abdikování, které hodlali provést tak, že soustředí vždy dvě nebo tři nejbližší ležící

³⁸ Tamtéž, s. 193.

³⁹ Tamtéž, s. 358.

⁴⁰ Tamtéž, s. 352.

⁴¹ Tamtéž, s. 369.

⁴² Tamtéž, s. 427.

⁴³ Tamtéž, s. 396.

⁴⁴ Tamtéž, s. 475.

⁴⁵ Tamtéž, s. 510.

⁴⁶ Tamtéž, s. 558.

⁴⁷ Tamtéž, s. 561.

⁴⁸ Tamtéž, s. 567.

⁴⁹ Tamtéž, s. 588.

⁵⁰ Tamtéž, s. 593.

kompanie, aby věc byla do týdne vyřešena a připravena.⁵¹ Koncem června byla devátá kompanie Marradasova pluku ubytována ve Strakonících. K zásobování pluku byla v Prácheňském kraji vypsána zvláštní kontribuce a komisař Jáchym Španovský měl rozdělovat porce.⁵² Následně 12. 7. bylo rozhodnuto, že i přes špatný stav v kraji, do oblasti přitáhne Marradasova jízda.⁵³ Dne 27. 8. na žádost Marradase byly přesunuty jeho kompanie, a proto se do Strakonic dostala jeho druhá kompanie.⁵⁴ Dne 11. 12. bylo zjištěno, že z Marradosovy kompanie, usazené ve Strakonících, drancovalo 30 jezdců bez dovolení na volyňských gruntech probošta pražské metropolitní kapituly.⁵⁵ Další den si stěžoval maltézský velkopřevor Vilém Vratislav z Mitrovic na rytmistra Marradasovy kompanie, že vymáhá více, než mu náleží. Španovský ho měl za to důtklivě napomenout.⁵⁶

4.2 Dění v letech 1626 – 1635

V letech 1625 – 1629 probíhala tzv. dánská válka v Evropě. V těchto letech byl hvězdou na poli vojenském Albrecht z Valdštejna, který obratně bojoval na německém území. Tato léta neznamenal pro české země klid. V tomto období museli obyvatelé odvádět kontribuce, podporovat procházející vojska a v zimě se o ně starat. Na některých místech království vypukla povstání proti vrchnosti. Tato povstání vždy udusila armáda a žádné nepřerostlo ve větší vzpouru.⁵⁷

Uklidnit situaci se nepodařilo ale na dlouhou dobu, již v roce 1631 se bojiště přeneslo k českým hranicím, kdy v listopadu spolu se saským vojskem přichází do země pobělohorská emigrace. Saskou okupaci nesla velice špatně města, která musela zajistit ubytování oddílů a dále otop a jídlo pro vojáky. V květnu 1632 Valdštejn vyhnal Sasy za české hranice. V listopadu 1632 zemřel švédský král Gustav Adolf II., ale ani tato událost neznamenal konec koalice proti Habsburkům. Tato koalice byla tvořena Sady, Švédy a Francouzi. V roce 1634 byl zavražděn v Chebu Albrecht z Valdštejna.⁵⁸

Dne 7. 3. 1626 přišel rozkaz o připravení potravin a ovsu pro vojsko 1 500 Charvátů, kteří měli táhnout krajem. Komisaři budou vypisovat kvitance, které pak budou moci

⁵¹ Tamtéž, s. 636.

⁵² Tamtéž, s. 653.

⁵³ Tamtéž, s. 661.

⁵⁴ Tamtéž, s. 667.

⁵⁵ Tamtéž, s. 678.

⁵⁶ Tamtéž, s. 679.

⁵⁷ POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka a evropské krize 17. století*. Praha: Svoboda, 1970. ISBN 66/508-21-8.6,s. 178- 184.

⁵⁸ Tamtéž, s. 191 – 199.

obyvatelé odečíst od kontribuce.⁵⁹ O tři dny později bylo oznámeno, že 1 000 Chorvátů potáhne přes Strakonice.⁶⁰ Ještě 17. 4. se připomínalo hejtmanům kraje, aby respektovali komisaře a jezdcům dodávali proviant a obrok.⁶¹ První známky pochodu Chorvátů byly zaznamenány 27. 4., kdy jich 500 přešlo Strakonice a stanovenou trasou.⁶² O dva měsíce později, 17. 6., měli hejtmani podat komoře zprávu o vyplacení žoldu jízdě hraběte Marradase, v této době rytmistři a důstojníci pluku zadlužili zkonfiskované statky v kraji.⁶³ Koncem července se měl kraj připravit na nadcházející příchod Preinerova regimentu, zvláště aby připravili přípreže a proviant. Hejtmani to v té době neměli připravené a ani se nedomluvili s vrchním komisařem Wolfstirnem.⁶⁴ Ve stejný den jako předchozí oznámení, tedy 30. 7., přišlo nařízení o rovnoměrném zásobování vojska. Dále se nemělo vojákům dávat více, než měli dostat.⁶⁵ Začátkem srpna přišlo oznámení o tom, že cena dodaných potravin měla být obyvatelům snížena z konstitucí.⁶⁶ Dne 7. 8. bylo zaznamenáno, že v kraji je velká chudoba, a že kraj není schopný zaplatit Preinerovi půlměsíční žold. Navíc nedostačoval ani dodávaný proviant.⁶⁷ Ze dne 25. 8. pochází další zpráva o špatném stavu v kraji, kde není dostatek potravin a přípreží.⁶⁸ Bylo nařízeno 20. 10., aby, pokud bude třeba, dodávali hejtmani z kraje pro vojáky Marradase pivo, chléb, maso, obrok a přípreže.⁶⁹

Pro Strakonice jsou důležité následující informace. Zpráva z 16. 7. 1626 informuje, že se v okolí Strakonic se srotili poddaní a měli u sebe zbraně. Bernard Hýzrle z Chodů se tam měl okamžitě vydat s jízdami i pěšími vojáky a vzbuřence po dobrém nebo po zlém rozehnat a velitele vzbuřenců dopravit do Prahy.⁷⁰ Následně 23. 7. zaznamenaly úřady, že v lese u Strakonic jsou neznámí jezdci, kteří vyhrožují katolickým měšťanům pleněním. Strakonickým se dostalo ujištění, že v případě napadení se jim dostane pomoci.⁷¹

⁵⁹ LÍVA, Václav. *Prameny k dějinám 30leté války 1626 - 1635: Regesta Fondu Militare archivu ministerstva vnitra ČSR*. Díl IV. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1953. ISBN 30102/33-58238/51/7/III/1, s. 56.

⁶⁰ Tamtéž, s. 57.

⁶¹ Tamtéž, s. 73.

⁶² Tamtéž, s. 75.

⁶³ Tamtéž, s. 97.

⁶⁴ Tamtéž, s. 125.

⁶⁵ Tamtéž, s. 126.

⁶⁶ Tamtéž, s. 129.

⁶⁷ Tamtéž, s. 130.

⁶⁸ Tamtéž, s. 150.

⁶⁹ Tamtéž, s. 179.

⁷⁰ Tamtéž, s. 116.

⁷¹ Tamtéž, s. 121.

Tři pěší kompanie Schaffenbergova plukuprocházelykrajem29. 5. 1632 do Plzně.⁷² Po 7. 8. měly krajem táhnout armády florentských velkovévodů do Norimberku, tito velkovévodové měli přitáhnout z Vídně 11. 8.⁷³ V rozmezí 25. – 26. 5. mělo být z kraje do Českých Budějovic dovezeno 500 c. luntu. Na této zátěži se s Prácheňským krajem podílel i Bechyňský kraj.⁷⁴

Rozkaz z 31. 10. 1633 určuje dovážení kontribuce z kraje do Plzně.⁷⁵ O rok později, 4. 4. 1634, se vyřešil problém, na který upozornil Zdeněk Ježovský z Lub, že starosaský regiment neoprávněně vymáhal peníze na rekruty od obyvatel kraje. Tato jeho stížnost byla kladně vyřízena a regiment už neměl vymáhat peníze.⁷⁶ Po 9. 4. krajem pochodoval oddíl z Moravy pod vedením Marca Ciochova.⁷⁷ Vilém hrabě Vratislav se zdržoval 16. 10. 1634 ve Strakonících a předával zprávu místodržícímu o odchodu vojsk do Prahy s tím, že sám se do Prahy odebere za týden a místní pak situaci již v klidu udří.⁷⁸

K 12. 1. 1635 nebyla v kraji na zimu ubytována žádná armáda, a proto se mělo dohlížet, aby obyvatelé odváděli vojenské kontribuce a příspěvky.⁷⁹ Začátkem února se přimlouvá hrabě Vratislav za Prácheňský kraj u místodržícího, aby v něm nebyl na zimu nově nikdo ubytován.⁸⁰ Dne 9. 2. píše hrabě Vratislav Marradasovi, že není radno vložit pluk do Prácheňského kraje.⁸¹ Ale již 24. 2. přišla zpráva, že do Prácheňského kraje budou umístěni Gordonovi rekruti, proto se pro ně měl v kraji vytvořit dostatek místa pro ně.⁸² Marradas se 9. 5. zajímal o svůj pluk. Zajímalo ho, jak si vede v kvartýrech, jestli nekladli nenáležitě požadavky. Hejtmani kraje měli celou záležitost prošetřit u poddaných a také měli dohlédnout, aby pluky dostávaly to, co jim bylo určeno.⁸³

4.3 Dění v letech 1636 – 1638

V této době se na území Čech nezdržovala žádná cizí armáda. České království mělo ale dost velké hospodářské problémy, země musela neustále odvádět věci pro armádu a snažit se o obnovu. Na trůn v roce 1637 nastoupil Ferdinand III. V roce 1639 se do Čech vrátily opět

⁷² Tamtéž, s. 292.

⁷³ Tamtéž, s. 294.

⁷⁴ Tamtéž, s. 302.

⁷⁵ Tamtéž, s. 305.

⁷⁶ Tamtéž, s. 320.

⁷⁷ Tamtéž, s. 321.

⁷⁸ Tamtéž, s. 350.

⁷⁹ Tamtéž, s. 356.

⁸⁰ Tamtéž, s. 359.

⁸¹ Tamtéž, s. 360.

⁸² Tamtéž, s. 362.

⁸³ Tamtéž, s. 367.

válečné události, spojené s živější vojenskou činností Banérový armády. Spolu se švédskou armádou se do země dostávali čeští emigranti.⁸⁴

V roce 1636 byl vydán soupis výloh na císařskou armádu, ve kterém byly zahrnuty i škody. Tento výnos měl být z let 1631 – 1634, ale v daném roce nebyla odevzdána ještě ani půlka patikulářů. Prácheňský kraj měl odvést 659 896 zlatých.⁸⁵ V roce 1636 mířilo k městu stádo 800 koní, které císař 23. 4. 1636 zakoupil pro dělostřelectvo do říše. Na vyznačené cestě stály i Strakonice, a proto se museli měšťané na tuto zátěž připravit. Musel se zajistit dostatečné množství ovsu, protože v císařově rozkazu bylo: „*aby koně mohli vzít s sebou množství postačující na čtyři dny a obešli se v říši v krajinách, kde nebude nic k dostání.*“ Dále také museli připravit proviant pro doprovodný personál, a to maso – 1libru pro muže, chléb a víno.⁸⁶ Dne 27. 4. 1636 přišla stížnost na zámek Hluboká, ve které si stěžují hejtmani Prácheňského kraje na násilnosti, kterých se dopustily pochodující oddíly. Pisatel listu chtěl po biskupovi Ditrichštejnovi, aby oznamoval trasy pochodu vojsk z Moravy k české hranici. Na tuto žádost se autorovi nedostala odpověď. Pisatel neměl žádnou známku stížnosti, i když, jak sám píše, se zdržuje v kraji. Radil proto hejtmanům, aby se lépe starali o zásobování vojáků, po té budou mít od vojáků obyvatelé klid.⁸⁷

Dalším břemenem pro obyvatele byl výnos z 16. 7. 1636. Po tomto výnosu měli být nápomocni Plzeňskému hejtmanství při zásobování armády.⁸⁸

Z Prahy přišel rozkaz 19. 9. 1639, aby hejtmani Prácheňského kraje dali k dispozici 100 kusů dobytka k zásobování posádky v Táboře.⁸⁹ O měsíc později, 17. 10. 1639, si hejtman Prácheňského kraje Vratislav stěžuje arciknížeti Leopoldovi Vilémovi, že císařské partaje zajíždějí od Prahy do kraje a chovají se nepřijatelně. Vratislav prosí arciknížete o nápravu.⁹⁰ Dále si 23. 12. 1639 stěžuje na velké zatížení strakonického panství. Na panství se zdržovala Piccolominiho artilerie a také tu byl Savelliho regiment. Z Prahy hejtmanům přišlo nařízení, aby hejtmani celou záležitost urovnali ke spokojenosti arciknížete, který už neměl být obtěžován.⁹¹ Císař Ferdinand žádal 8. 8. 1637 českého místodržícího o to, aby mu bylo

⁸⁴ POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka a evropské krize 17. století*. Praha: Svoboda, 1970. ISBN 66/508-21-8.6, s. 221.

⁸⁵ LÍVA, Václav. *Prameny k dějinám 30leté války 1636 - 1639: Regesta Fondu Militare archivu ministerstva vnitra ČSR*. Díl V. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1954. ISBN 30102/63-1963/7/53, s. 25.

⁸⁶ Tamtéž, s. 29.

⁸⁷ Tamtéž, s. 30.

⁸⁸ Tamtéž, s. 54.

⁸⁹ Tamtéž, s. 338.

⁹⁰ Tamtéž, s. 348.

⁹¹ Tamtéž, s. 369.

vyplaceno z vojenské pokladny 500 zlatých, kterými by pomohl, na žádost komisaře Mikuláše Deyma, některým obyvatelům Prácheňského kraje s výplatou regimentu nejvyššího Jana Gordonaz roku 1635.⁹² Poslední den v srpnu se zdržoval v Prácheňském kraji rytmistr Václav Oldřich Běšín. Václava Oldřicha měli, pokud by o něm věděli, zadržet.⁹³ Císař Ferdinand dal 12. 12. 1637 vědět do Čech, že na území přijdou některé oddíly přečkat zimu. Do Čech měly přijít tři jízdní a tři pěší regimenty. Císař připomíná, aby v zájmu obyvatelstva se přesně platily kontribuce. Prácheňský kraj musel odvádět kontribuce přímo Skuhrovskému do Kolína.⁹⁴

V roce 1639 bylo na Prácheňsku uloupeno mnoho koní. Za tyto krádeže mohly potulné bandy a toulaví verbíři. Hejtmané prosí o zaslání císařského patentu, který by jim jasně vymezil, jak mají s loupeživými skupinami zacházet.⁹⁵ Dne 8. 3. 1639 byl vyslán Tilly na kontrolu situace a v Prácheňském kraji mu měly být prodány zásoby proviantu.⁹⁶ Týž měsíc přišlo nařízení, že pokud se všechny zásoby pro císaře nenakoupí v Praze, má se zbytek dokoupit v Prácheňském kraji. Do Písku bude svezeno všechno obilí z kraje, dále se mělo svést dřevo, kterého bylo v kraji hojně množství. Z tohoto dřeva se měly svázat vory.⁹⁷ Několik dní na to přišlo nařízení o skupování koní, protože císař viděl v jezdecku velkou vojenskou sílu.⁹⁸ Hned 28. 3. 1639 byl poslán hrabě Šlik pro koně. Nikdo mu v nakupování neměl bránit a každý, kdo měl koně, měl ho dát k dispozici k prodeji „za slušnou cenu ke koupi“.⁹⁹ Ještě 30. března byl vydán příkaz, aby hejtmani císařského pověřence při nákupu podporovali a poddaní, kteří mají čtyři koně, museli jednoho z nich prodat za slušnou cenu.¹⁰⁰ Nákup koní se netýkal pouze Prácheňského kraje, ale i dalších míst v Čechách (například Bechyňského kraje). Toto opatření se dotklo i Strakonice, které musely odvádět poplatky, vydávat potraviny a teď ještě koně. Pro některé z poddaných to musela být velice tvrdá rána. V dubnu téhož roku vyšel rozkaz na shromáždění obilí do Písku.¹⁰¹ Byla to po měsíci další zátěž, která znepříjemňovala život měšťanům. Koncem dubna, 27. dubna 1639, přišel do Prahy císařův rozkaz, který stanovil, že koně, které zakoupil císař, byli zaplaceni pouze třetinou ceny, na zbytek ceny byly vydány obligace, které budou zaplaceny ve srážkách

⁹² Tamtéž, s. 139.

⁹³ Tamtéž, s. 143.

⁹⁴ Tamtéž, s. 191.

⁹⁵ Tamtéž, s. 204.

⁹⁶ Tamtéž, s. 215.

⁹⁷ Tamtéž, s. 227.

⁹⁸ Tamtéž, s. 235.

⁹⁹ Tamtéž, s. 243.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 246.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 269.

z následující kontribuce.¹⁰² Ke konci měsíce se zvýšil nátlak Plzeňského kraje na výpomoc od Prácheňského.¹⁰³ Plzeňský kraj chtěl výpomoc od Prácheňského s odůvodněním, že některá části z jeho kraje měly být převedeny do Loketského.¹⁰⁴ Tyto nejasnosti v placení byly velice nepříjemné pro poddané a trvaly až do června. Město Strakonice se na těchto poplatcích hodně podílelo.

Dne 29. 7. 1639 přišla od císaře Ferdinanda zpráva, že nejvyšší Bernardi táhl s 600 muži z Pasova do Prahy. Tato vojska měla procházet Prácheňským krajem. Císař doufal, že všechny nedostatky budou vyřešeny. Hejtmani se mají postarat o průchod vojáků a předat je sousednímu kraji.¹⁰⁵ Začátkem září se český místodržící ohrazuje proti umístění Hendersona pluku v Prácheňském kraji, protože z kraje je zásobována Praha a císařská armáda. Po císaři chtěl, aby pluky, které se dost zotavily, šly zpět k armádě a Henderson byl vykázán do jiné dědičné země.¹⁰⁶ V polovině září musel Prácheňský kraj odvést 100 kusů dobytka k zásobování posádky v Táboře.¹⁰⁷ V září se konečně vyřešily spory o vyplácení pomoci Plzni. Některé pluky již odtáhly a místní mohli platit méně, jak navrhovali. Také koncem dubna již prošlo vojsko krajem.¹⁰⁸ Každé snížení poplatků, kdy se obyvatelé zbavili placení vojsku a mimořádné pomoci Plzni, bylo pro poddané vítanou změnou a i město si oddechlo na čas od zátěže. V říjnu bylo hlášeno, že v kraji na pomezích částech se prodává ukradený dobytek. Šlo o to, že dobytek přecházel bez cla a tomu se mělo pro příště zabránit.¹⁰⁹ Dne 26. 11. byl poslán do Prácheňského kraje generál kvartýrmistr nejvyšší Ruckh, který zde se svým plukem nějaký čas čekal, než přijelo dělostřelectvo.¹¹⁰

4.4 Dění v letech 1640 – 1642

Tato léta jsou spojena s obavou obyvatel ze švédské armády. Švédské vpády v roce 1639 a 1641 se nesly pod Banérovým heslem, že přinesl do Čech svobodu, ale nikdo na to neslyšel. Další švédský vpád vedl v roce 1642 Tornstenson, který se v červnu zmocnil Olomouce a odtud připravoval útok na Prahu a Vídeň. Čechy kvůli operacím císařských a

¹⁰² Tamtéž, s. 272.

¹⁰³ Tamtéž, s. 301.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 303.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 312.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 331.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 338.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 336.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 350.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 365.

švédských vojenských ozbrojených sil byly přivedeny na pokraj svých možností, navíc všechny vrstvy byly nadměrně zadlužené.¹¹¹

V kraji museli obyvatelé podporovat od 13. 2. 1640 Jiřího ze Sparru, který řídil dopravu proviantu pro armádu.¹¹² Začátkem března byl obyvatelům kraje seznam s dodávkami, které měli dodávat na zimní ubytování dělostřeleckého vojska.¹¹³ Ve stejné době měly z Bechyňského kraje do Prácheňského kraje přejít kompanie Kinského.¹¹⁴ Již 8. 3. se žádalo o odvolání zbytků vojsk, která zůstávala v Prácheňském kraji. Této žádosti polní maršálové Piccolomini a Hatzfeld vyhověli a i jejich jednotky z kraje odtáhly.¹¹⁵ Hejtmani kraje měli 17. 3. zařídit, aby obyvatelé poskytovali personálu Hofkirchenových zavazadel týden nebo čtrnáct dní přístřeší a obrok.¹¹⁶ List ze dne 30. 3. nařizuje, aby obyvatelé kraje pomáhali při dopravě mouky z Klatov do Plzně.¹¹⁷ Je známo, že již 8. 4. se nacházel v Prácheňském kraji regiment Borriho.¹¹⁸ S tímto ubytováním bylo spojeno, jako vždycky před tím, aby bylo vojsko a důstojníci dobře zásobováni.¹¹⁹ Ke konci měsíce bylo posláno obilí z kraje do Chebu.¹²⁰ Někdy v období od října 1639 do června 1640 si stěžovali listem představitelé města Strakonice, tak představitelé Prácheňského kraje na vojenské nesnáze.¹²¹ Dne 28. 7. se hejtmani Jiří Vratislav z Mitrovic a Mikuláš Deym ze Stříteže ohrazují proti vyhrazení místa k rekrutování císařské soldatesky. Dokládají, že kraj je už natolik vyčerpaný, že by další zátěž nesl.¹²² Po 7. 10. pochodovalo krajem 150 dělostřeleckých koní Zigmayerova oddílu směrem k Plzni.¹²³ Hejtmani 20. 10. hlásili, že stíhají nájezdní partaje, jak jim bylo dříve nařízeno, a že v kraji mají úspěchy.¹²⁴ O měsíc později, 27. 11., si stěžoval Borri, že jemu a jeho pluku nebyla odvedena dvouměsíční kontribuce z kraje.¹²⁵ Koncem prosince přišlo rozhodnutí o ubytování Piccolominiho pluku v kraji.¹²⁶

¹¹¹ POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka a evropské krize 17. století*. Praha: Svoboda, 1970. ISBN 66/508-21-8,6, s. 222.

¹¹² LÍVA, Václav. *Prameny k dějinám 30leté války 1640 - 1642: Regesta Fondu Militare archivu ministerstva vnitra ČSR*. Díl VI. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1955. ISBN 30102/63-106495/54/SVli, s. 32.

¹¹³ Tamtéž, s. 37.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 39.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 41.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 45.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 49.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 50.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 52.

¹²⁰ Tamtéž, s. 58.

¹²¹ Tamtéž, s. 83.

¹²² Tamtéž, s. 91.

¹²³ Tamtéž, s. 112.

¹²⁴ Tamtéž, s. 114.

¹²⁵ Tamtéž, s. 120.

¹²⁶ Tamtéž, s. 138.

Počátkem února 1641 se švédská vojska postupně začala zmocňovat jednotlivých měst v kraji. Došlo jak na Strakonice, tak Klatovy, Sušici, Písek a další.¹²⁷ Dne 10. 2. 1641 přišlo nařízení o tom, že se obyvatelé kraje se měli podílet na přepravě mouky do Českých Budějovic, Českého Krumlova a Třeboně.¹²⁸ O tři dny později je zaznamenáno stahování císařských vojsk z Plzeňska a Prácheňska přes Vltavu na Bechyň. Císařské vojsko ustupovalo před švédskou armádou.¹²⁹ Z 16. 2. již máme zprávu o tom, že švédská vojska jsou ve Strakonicích.¹³⁰ Ze začátku dubna pochází záznam o tom, že se Banner při svém pochodu do Horní Falce se ničeho nedotkl, výjimkou bylo pouze odehnání dobytka, a to ještě pouze místy.¹³¹ Začátkem března byl vyslán hejtman treboňského panství, aby nakoupil oves pro armádu od předem určených osob. Měl se také vydat za hrabětem Marradasem, který měl být ve Strakonicích, ale on byl toho času na Hluboké.¹³² Je pravděpodobné, že oves měl pocházet ze Strakonic a okolí. V polovině dubna bylo oznámeno, že proti obyvatelům Prácheňského kraje bude vykonána exekuce. Z této exekuce mají být zaplaceny pohledávky, které dluží kraj Piccolominiho regimentu. Zatím ale byla pozastavena na císařův příkaz a nejdříve se měla částka s obyvateli vyúčtovat.¹³³ Koncem dubna měl kraj zaplatit 1 900 zlatých.¹³⁴

Dne 4. 7. 1641 byli obyvatelé napomenuti, aby si své závazky plnili svědomitěji a včas odevzdávali proviantní obilí.¹³⁵ Do kraje byl 21. 8. umístěn strážmistr s 6 mušketéry. Tato jednotka byla od Mansfeldovy kompanie, která přebrala pohledávku od Borriho regimentu. Tato jednotka měla vymoci zaplacení dvouměsíční kontribuce.¹³⁶ Nařízení, aby se na Prácheňsku podél řeky Otavy začaly vyrábět sudy a aby každý soused z každého města prodal po dvou sudech, přišlo 25. 9.¹³⁷ Je celkem jisté, že toto nařízení se přímo dotklo Strakonic, protože město leželo přímo u soutoku dvou řek. K datu 10. 11. je zaznamenána událost, při které byl v kraji chaos kvůli tomu, že hejtmani nechali pochodovat císařské vojsko bez komisařů a vojáci způsobili obyvatelům těžké škody.¹³⁸

¹²⁷Tamtéž, s. 10.

¹²⁸Tamtéž, s. 152.

¹²⁹Tamtéž, s. 153.

¹³⁰Tamtéž, s. 156.

¹³¹Tamtéž, s. 173.

¹³²Tamtéž, s. 254.

¹³³Tamtéž, s. 177.

¹³⁴Tamtéž, s. 181.

¹³⁵Tamtéž, s. 198.

¹³⁶Tamtéž, s. 211.

¹³⁷Tamtéž, s. 219.

¹³⁸Tamtéž, s. 215.

K 7. 2. 1642 se nacházelo v kraji 257 Piccolominiho mužů.¹³⁹ O dva měsíce později byla v kraji ustanovena komise, která měla od obyvatel získat velké množství obilí pro zásobování armády. Toto obilí jim mělo být v několika nedělích splaceno.¹⁴⁰ Adam Jaroslav Šofman z Hamrlesu poukázal 27. 5. na to, že císařská armáda není v kraji dobře zásobena a pokud s tím něco hejtmani neudělají, bude si muset mužstvo hledat obživu v kraji samo.¹⁴¹ Na začátku listopadu mělo být z kraje odesláno mužstvo k hotovosti do Prahy.¹⁴² V seznamu dezertérů ze dne 22. 9. 1642 byla řada jmen. V tomto seznamu bylo 73 dezertérů, kteří pocházeli z Prácheňského kraje. Pod touto zprávou byla připsána další, ve které se psalo, že dezertérů bylo 82 z Prácheňského kraje. Z tohoto počtu byli 2 desátníci a 80 pěšáků a všichni pocházeli ze Strakonice.¹⁴³ Dne 9. 10. vyšel rozkaz o svezení obilí z kraje do Prahy.¹⁴⁴ Nařízení z 22. 11. 1642 oznamuje, že pro nízký stav vody v řece zatím nejde poslat proviant do Prahy, a proto se musí na území kraje vypustit rybníky, aby následně mohl proviant doplout do Prahy.¹⁴⁵ O tři dny později přišel upravující rozkaz, ve kterém je stanoven rychlý výběr kontribuce a výpůjčka obilí z příští kontribuce. Rybníky mají být už vypuštěny a proviant má urychleně plout k Praze.¹⁴⁶ Již 9. 12. bylo jisté, že do kraje na zimní ubytování zamíří Broyův regiment.¹⁴⁷

4.5 Dění v letech 1643 – 1645

Na začátku roku 1643 byla Morava rozdělena na dvě části, jednu ovládal Torstenson z Olomouce a druhou císařští na jihu Moravy. Na jaře 1643 získali císařští posily z Uher a oblehli olomouckou pevnost. Ale Torstenson pozorován Gallasem dorazil v červnu k Olomouci a během několika týdnů dobyl středomoravská města. Torstenson se musel z Moravy stáhnout kvůli sporu Švédska s Dánskem o kontrolu obchodu přes Sund. Gallasova armáda pronásledovala Švédy, ale byla opět zatlačena do Čech. Rok 1644 je spojen s trestáním Valachů, kteří byli na švédské straně. Ale již v srpnu 1645 Torstenson přitáhl zpět

¹³⁹Tamtéž, s. 244.

¹⁴⁰Tamtéž, s. 268.

¹⁴¹Tamtéž, s. 294.

¹⁴²Tamtéž, s. 355.

¹⁴³Tamtéž, s. 366.

¹⁴⁴Tamtéž, s. 381.

¹⁴⁵Tamtéž, s. 411.

¹⁴⁶Tamtéž, s. 412.

¹⁴⁷Tamtéž, s. 420.

do Čech a obléhal Brno. Morava byla nadále rozdělena na dvě části a obyvatelé museli platit kontribuce, navíc vypukl mor.¹⁴⁸

V březnu 1643 hrozilo, že do Slezska vtrhne nepřátelská švédská armáda. Císař, aby zajistil bezproblémové zásobování, nařídil, aby podle obilného patentu bylo obilí shromážděno v Prácheňském kraji a dalších krajích a posléze obilí odešlo do Prahy.¹⁴⁹ V polovině března roku 1643 došly do účtárny ke konečnému zpracování účty z Prácheňského kraje.¹⁵⁰

Následně 18. 4. 1643 přišlo do kraje nařízení, které se týkalo postupu proti nájezdným skupinám ozbrojenců. K tomuto rozkazu byl dán příkaz okamžitého zveřejnění.¹⁵¹ Rozkaz z 21. 7. 1643 nařizoval, aby obyvatelé kraje dovezli fůrami hornorakouské obilí. Toto obilí bylo složeno v Českém Krumlově a mělo být převezeno do Českých Budějovic, odkud pak dále poputuje do Prahy.¹⁵² V dopise z 2. 9. 1643 byla zaznamenána upomínka na list z 25. 7. V tomto listě je nařízení, aby Prácheňský kraj odvedl nejvyššímu Bourému zadržené požitky za tříměsíční zimní kvartýrování ve výši přes 29 000 zlatých. Dále se píše, že není v možnostech kraje tuto částku zaplatit a obrací se na nařízení císaře ze 7. 5. 1643, ve kterém stanovil, že takovéto náklady se mají hradit z celkových císařských zemských sbírek a daní. Místodržící apeloval na císaře, aby zachoval tento postup, tedy předání pohledávky na sbírky a daně. Podle tohoto případu pak chce místodržící postupovat v dalších záležitostech.¹⁵³ Hejtmané Prácheňského kraje obdrželi 21. 9. 1643 rozkaz místodržícího. V tomto rozkaze je jim přikázáno, aby podle uzavřeného vyúčtování vydali nejen oddílu Bourého pluku jeho pohledávky, ale vyplatili i císařova nařízení denně se vracějícím úředníkům a vojákům plné požitky za tři měsíce.¹⁵⁴

Den před svátkem Zjevení Páně roku 1644 přišla zpráva, že na zimu do Čech přijde řada regimentů a že už se v té době daly na pochod. Některé regimenty půjdou do Prácheňského kraje a to přes Prahu.¹⁵⁵ V polovině března bylo jasné, že Jan Magnus povede

¹⁴⁸POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka a evropské krize 17. století*. Praha: Svoboda, 1970. ISBN 66/508-21-8.6, s. 226 – 232.

¹⁴⁹LÍVA, Václav. *Prameny k dějinám 30leté války 1643 - 1645: Regesta Fondu Militare archivu ministerstva vnitra ČSR*. Díl VII. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1955. ISBN 38880/SV/55, s. 52.

¹⁵⁰Tamtéž, s. 115.

¹⁵¹Tamtéž, s. 63.

¹⁵²Tamtéž, s. 141.

¹⁵³Tamtéž, s. 107.

¹⁵⁴Tamtéž, s. 114.

¹⁵⁵Tamtéž, s. 148.

proviantní štáb do Prácheňského kraje.¹⁵⁶ Dne 16. 3. 1644 se opakoval rozkaz, aby obyvatelé dopravili obilí do Českých Budějovic.¹⁵⁷

Hejtman Prácheňského kraje Jaroslav Schafman z Hemerlesu dne 26. 4. 1644 informuje místodržícího, že podle pokynů generálního proviantmistra a po dohodě s krajskými hejtmany nařídil, aby Broyovu regimentu, který byl na zimu usazen v kraji, byly vydány nařízené porce. Důstojníci a vojáci nebyli spokojeni s porcemi a vynucovali si na obyvatelstvu více, dále vymáhali násilím porce pro nepřítomné vojáky a důstojníky a libovolně stanovovali jejich cenu na 25, někdy i více krejcarů a nechtěli potvrdit příjem vydaného v naturáliích i penězích. Vojáci nechtěli dát na domluvy Jaroslava Schafmana z Hemerlesu, a dokonce se dostavili do jeho domu a chovali se velice nevhodně. Jaroslav Schafman z Hemerlesu prosil o ochranu pro něho a pro kraj.¹⁵⁸ Dne 30. 8. 1644 měli hejtmani kraje zaslat účetním komisařům dosud chybějící likvidace od obyvatel, protože jinak by to komisaři nestihli zpracovat ve stanovené lhůtě.¹⁵⁹ Ještě v polovině září byli hejtmani Prácheňského kraje upomínáni, aby do šesti dnů předložili zbývající likvidace.¹⁶⁰ Hejtmani byli znovu upomínáni kvůli chybějícím likvidacím, které měli odeslat do Vídně. Tyto likvidace měli odeslat, pokud nechtěli na sebe uvalit odpovědnost za neuposlechnutí a zdržování materiálu u sebe.¹⁶¹ To asi neučinili, protože 24. 10. byli znovu upomínáni o likvidace vojenských výloh.¹⁶² Stejně hlášení se opakuje 9. 11.¹⁶³ V této situaci nebyli jediní. Stejně potíže s odesláním měly kraje Plzeňský, Kouřimský a Bechyňský. Dva dny před Štědrým dnem roku 1644 přišlo nařízení, aby v kraji přijímali vojáky z rozptýlených pluků a aby je ubytovali. O vydržení vojáků se má postarat obyvatelstvo.¹⁶⁴ Obyvatelstvo k tomu muselo odvést do 4. 1. 1645 extrakt příjmu kontribučního obilí, které bylo předepsáno na svatého Havla 1644.¹⁶⁵ Toto nařízení odčerpávalo z území další část potravin, což obyvatelstvo neslo nelibě.

K 11. 1. 1645 bylo uloženo české komoře nashromáždit zásoby obilí v Chebu. Komora vybrala určité kraje, mezi kterými byl Prácheňský. Do kraje přijel Vilém Albrecht Krakovský

¹⁵⁶Tamtéž, s. 152.

¹⁵⁷Tamtéž, s. 179.

¹⁵⁸Tamtéž, s. 193.

¹⁵⁹Tamtéž, s. 231.

¹⁶⁰Tamtéž, s. 235.

¹⁶¹Tamtéž, s. 240.

¹⁶²Tamtéž, s. 243.

¹⁶³Tamtéž, s. 248.

¹⁶⁴Tamtéž, s. 267.

¹⁶⁵Tamtéž, s. 277.

z Kolovrat, aby jednal s obyvatelstvem. Hejtmani mu měli být nápomocni, zvláště při dodávání for. Dovozné bylo stanoveno na 3 krejčary od míle a strychu a bylo odčítáno od kontribucí.¹⁶⁶ V polovině března, přesně 17. 3., byl Hatzfeldův generální štáb ubytován v Prácheňském kraji a mělo být zajištěno jeho pravidelné zásobování.¹⁶⁷ O pět dní později přišlo oznámení, že nebezpečná vojenská situace vyžaduje, aby všechna důležitá místa byla střežena. Vyžadovala se pomoc a podpora vojenským velitelům.¹⁶⁸

Dne 17. 3. 1645 byl ve Strakonících založen proviantní sklad, protože obyvatelé měli posílat svoje zásoby na bezpečná místa.¹⁶⁹ O pět dní později byla umístěna do města posádka. Hrabě Colloredo měl nařídít svým úředníkům, aby se veliteli garnizon se snažili ve všem vyhovět.¹⁷⁰

O dva měsíce později, dne 13. 5., dodal kraj Bůnauovu regimentu 200 mužů.¹⁷¹ Do 26. 7. muselo být z kraje dodáno 30 koní pro dělostřelectvo.¹⁷² V polovině září měl kraj a obyvatelé podporovat Hofmana při jeho úkolu.¹⁷³ Do 23. 9. mělo obyvatelstvo dodat potřebné množství dřeva na opevňovací práce v Českých Budějovicích.¹⁷⁴ V polovině září 1645 šla k císaři zpráva o zabrání země nepřítelem. Nepřítel ukládal obyvatelům výkupné a velké týdenní kontribuce pod výhružkou, že je vypálí, uloupí dobytek a obilí. Obilí nepřítel shromažďoval ve vlastních proviantních skladech. Stejným způsobem se chovalo císařské vojsko, například v Prácheňském a Plzeňském kraji. Vojsko není spokojené s předepsanými přídělky, a proto požaduje zvýšení přídělů od obyvatelstva.¹⁷⁵

5 Zázračný obraz Panny Marie Vítězné

Pochybnosti o nálezu tohoto obrazu popisuje Štěpán Vácha ve své disertační práci, která bohužel vyšla pouze německy,¹⁷⁶ proto vytvořil Vácha studii do sborníku *Minulosti Západočeského kraje*, která jeho bádání zpřístupňuje pro českou veřejnost. Tato původně

¹⁶⁶Tamtéž, s. 283

¹⁶⁷Tamtéž, s. 309.

¹⁶⁸Tamtéž, s. 315.

¹⁶⁹Tamtéž, s. 311.

¹⁷⁰Tamtéž, s. 316.

¹⁷¹Tamtéž, s. 345.

¹⁷²Tamtéž, s. 387.

¹⁷³Tamtéž, s. 405.

¹⁷⁴Tamtéž, s. 406.

¹⁷⁵Tamtéž, s. 422.

¹⁷⁶ Štěpán Vácha, *Der Herrescher auf dem Sakralbild zur Zeit der Gegenreformation und des Barock. Eine ikonologische Untereuchung zur herrscherlichen Repräsentation Kaiser Ferdinand II. in Böhmen*. Praha 2009, s. 227 – 235, s. 262 – 269, s. 282 – 284.

renesanční malba znázorňující adoraci narozeného Krista Pannou Marií, sv. Josefa a pastýře je zmiňován s událostmi spojenými se stavovským povstáním a bitvou na Bílé hoře. Objevitelem obrazu byl bosý karmelitán Dominiko á Jesu Maria, který doprovázel vojsko Maxmiliána Bavorského při tažení po Čechách. Karmelitán na hradě maltézských rytířů ve Strakoncích našel tento obraz v prostorách hradu. Obraz ležel na podlaze a Josef, Maria a pastýři měli vypíchané oči. Tento obraz si vzal s sebou do bitvy na Bílé hoře a podporoval jím katolické vojsko. Vácha ve své studii odkázal na další autory, kteří pochybují o účasti Dominika á Jesu Marii v bitvě, jako je např. Julius Krebs.¹⁷⁷

Vácha poukazuje na to, že Dominiko je líčen v průběhu bitvy jako světec a místy vyprávění připomíná legendu o svatých. Vyprávění popisuje karmelitána jako člověka, který drží v ruce kříž a obraz má zavěšený na hrudi a s neohrožením jde do boje, kde pozvedá morálku vojáků. Podle vyprávění měl obraz zázračnou moc, na bojišti odrážel střely a vycházely z něho blesky, kvůli nimž protivníci neviděli nic okolo sebe.

Nález obrazu je kladen do Strakonice již od 17. století polyhistorem Janem Caramuelem z Lobkovic. Caramuel vypracoval biografii Dominika á Jesu Marii, která byla vydaná roku 1655. V této publikaci celou událost popisuje následovně:

„Císařské vojsko stavovalo u Plzně a ligistická armáda nedaleko Strakonice, v malém a krásném zámku, postaveném na vršku překrásného rybníka. Bylo to v předvečer svátku Anděla Strážce (quarto Idus Octobres Bohemia ejus solennitatem celebrat)¹⁷⁸, když Dominik se zbožnou zvědavostí procházel zámkem, našel tu polámané obrazy a sochy a mezi kusy, které zřejmě představovaly sv. Jeronýma a sv. Máří Magdalénu, také jakousi desku, širokou jednu stopu a jeden a půl vysokou, pohozenou ve špíně a prachu.“¹⁷⁹

Takto popisují Strakonice i další životopisci jako Biagio della Purificazione, Filippo della Santa Trinitate, pisatel druhé zbraslavské kroniky z druhé poloviny 17. století a v knize o milostném obraze Panny Marie Vítězné, která vyšla v Praze v roce 1672.¹⁸⁰

¹⁷⁷VÁCHA, Štěpán. K původu a kultu milostivého obrazu Panny Marie Vítězné ze Štěnovic. In: DOUŠA, Jaroslav a Adam SKÁLA. *Minulostí západočeského kraje XLV*. 1. vyd. Plzeň: nakladatelství pro bibliofily a diskofily Kristiny Kaiserové, 2010, s. 25. ISBN 978-80-86971-25-4/ISSN 0544-3830, s. 7.

¹⁷⁸Tedy 2. Října.

¹⁷⁹VÁCHA, Štěpán. K původu a kultu milostivého obrazu Panny Marie Vítězné ze Štěnovic. In: DOUŠA, Jaroslav a Adam SKÁLA. *Minulostí západočeského kraje XLV*. 1. vyd. Plzeň: nakladatelství pro bibliofily a diskofily Kristiny Kaiserové, 2010, s. 25. ISBN 978-80-86971-25-4/ISSN 0544-3830, s. 9, originál Viennae 1655, s. 330.

¹⁸⁰Tamtéž, s. 9 – 10.

Jinak ale celou událost popisuje společník Dominika á Jesu Maria Pietre della Madre di Dio, který celou událost popsal v žádosti o udělení odpustků pro kostel Santa Maria della Vittoria. Tato žádost byla dána papeži Řehoři XV. a v jarních měsících roku 1622 předána. Pietro popisuje, že usedlost katolického šlechtice se nacházela 2 italské míle od Plzně a tato usedlost je popisována jako tvrz.¹⁸¹ Další popis je v tištěné relaci o slavnostní translaci milostného obrazu, která se konala 8. května 1622 v Římě. S touto relací je spojeno i nejstarší vypočtení obrazu. V této relaci jsou místo Strakonice jako místa nálezu zaznamenány Štěnovice – Stenouiz. Do Strakonice Maxmilián podle Pietra dorazil z Písku, a to navečer 1. října. Pietro popisuje, v jakém stavu hrad našli, že hrad byl na půl spálený, ale o obrazu se v popisu nezmiňuje. Dále popisuje tažení, kdy 3. října obsadili Horažďovice bez odporu a další den byli u Nepomuku, kde proběhla bitva s posádkou ze Zelené Hory, 6. října dorazili do Blovic a 11. října se přiblížili k Plzni. Zde Maxmilián přenocoval z 12. na 13. října ve Štěnovicích. Od Pietra pochází popis nálezu.¹⁸² Na dvou místech je záměna obou míst vyznačena, Vácha soudí, že přepsání na Strakonice se událo až po smrti Pietra v roce 1630.

Tento obraz si s sebou odvezl karmelitán Dominika á Jesu Maria, ale jeho kopie obrazu byly vyrobeny pro karmelitánský klášter v Praze a pro děkanský kostel ve Strakonice, kde byl tomuto obrazu v polovině 17. století vystavěn oltář.

Obraz v děkanském kostele ve Strakonice byl rekonstruován v roce 2004 Aloisem Martanem. Při této rekonstrukci se přišlo na to, že obraz byl napnut na klínový spodní rám a později byl z něho sejmuto a přibito kovovými hřebíky na dřevěnou podložku. Při této manipulaci byl obraz na horní části zmenšen na formát desky o rozměrech 123 cm x 83 cm. Na obraze byly umístěny milodary věřících, kvůli kterým byla zvolena dřevěná podložka. Malba kvůli tomu byla poškozena kvůli častému přidávání milodarů, které k obrazu byly připevněny hřebíky. V roce 2004 byly na obraze připevněny již pouze kovové svatozáře u Marie, sv. Josefa a Ježíška. Na obraze byly zjištěny i drobné přemalby, které byly po restauraci sejmuty.¹⁸³

O tomto obraze se píše v knize *Maria Lust = Garten mit der fürnehmsten im Königreich Böhme, Marggrafftumb Mähren und Herzogthumb Schlesien befindlichen Mirackel Bildern unserer Lieben Frauen*, která byla vydána v Praze v roce 1704. Autor

¹⁸¹ Tamtéž, Ob. Příloha 1.

¹⁸² Tamtéž, Ob. Příloha 2.

¹⁸³ Restaurátorská zpráva ze dne 15. 6. 2004.

publikace obraz zmiňuje jako uctíváný v Čechách.¹⁸⁴ Dále se o obraze zmiňuje Jiří Grugerius, jehož práce byla přidána k Balbínově knize *Přepodivná Matka svatohorská ...* (1666). Grugerius popisuje místa, kde se uctívá Panna Maria a zvláštní kapitolu věnuje obrazu Adorace Krista (Obraz Panny Marie Vítězné), kdy ve svém líčení popisuje i historii obrazu.¹⁸⁵ Další zmínku o vyobrazení můžeme najít v knize Hueberta *Fortunata Zeitigera, Granat – Apfel der Wunderzierden in denen Bildsaulen U. L. F. Maria bei zweien Völckern der Bayern u. Böhmen*, která byla vydána v Mnichově v roce 1671.¹⁸⁶ Obraz se objevil v přehledu mariánských obrazů – Atlasu Marianus, ve kterém jsou zmínky o něm umístěny na stranách 30 -33.¹⁸⁷ Obrazu se věnuje i kniha Albrechta Chanovského *Vestigium Bohemiae Piae*. Věnuje se mu především v druhé hlavě na straně 15.¹⁸⁸

6 Berní rula

Soupis pro město byl sepsán komisí 10. září 1654. Komise v průběhu soupisu zaznamenala: „*Toto město velice ruinirovaný a mimo některý málo osob velmi nuzný jest a mnoho vystálo a nadto vejše ještě skrze svý upřímně stálý přiznání mnoho let pořád velikejma břemeny obtěžované bylo, takže skutečného polehčení potřebuje. Půda dobrá, výnosná.*“¹⁸⁹ Tomuto tvrzení se nelze divit, když k roku 1615 mělo město osedlých 222 a k roku 1646 jich bylo pouze 35. Počet osedlých stoupl až v roce 1653 na 66. Přes válečné útrapy se ve městě nepřestalo vařit pivo. Tomuto faktu se nelze divit, když většina z obyvatel měla právo vařit pivo. Dokonce někteří, jako Jan Maška, měli právo i pálit pálenku. Ve městě bylo 16 domů, které byly pusté, bez hospodáře a živnosti, ale stály. Dále zde bylo 8 domů označených jako: „*dokonce pustý, skažený a znořený*“.¹⁹⁰ Dalších 12 domů bylo označeno už jen za pusté a zbořené.

Obyvatelstvo bylo rozděleno na původní a nově příchozí. Z původních obyvatel a jejich potomků, kteří válku přežili a zůstali ve městě, jsou rodiny Vodičkova (v Knize trhové je jmenována Markéta Vodičková a v Berní rule je uváděn Jiří), Tremblová (v Knize trhové je uváděn Pavel a v Berní rule Alžběta), Ondřej Styfter (v Knize trhové je uváděn k roku 1635, je tedy možné, že jde buď o stejnou osobu, nebo o syna), Jan Mašek (v Knize trhové v roce

¹⁸⁴ ROYT, Jan. *Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století*. 1. vyd. Praha: KAROLINUM, 1999. ISBN 80-7184-662-7, s. 38.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 40.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 43.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 47.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 48.

¹⁸⁹ HAAS, Antonín. *Berní rula: Kraj Prácheňský*. 1. vyd. Praha: SPN, 1952. ISBN 43-06, s. 65.

¹⁹⁰ Týž.

1636 kupuje dům na Velkém městě a v Berní rule je uváděn jako sládek, je pravděpodobné, že je to stejný případ jako u Jana Maška), rodina Majerova (v Knize trhové je uváděn Martin Majer a v Berní rule Matěj Majer povoláním mydlář, v tomto případě je totožné jméno, ale profese je jiná, protože Martin Majer byl malíř, proto si nemůžeme být naprosto jisti, že jde o příbuzné, tento případ se komplikuje i tím, že ve Strakonicích v Berní rule je zapsán Jan Majer povoláním kolař, dále vdova Anna Majerová a Jan Majer písař důchodní, kteří mohli být s Matějem příbuzní), rodina Růžičkova (v Knize trhové k roku 1613 je zmiňován Jan Růžička, který prodal dům na Malém městě, a v Berní rule Jakub Růžička povoláním hrnčír), Červený (v Knize trhové je zapsán k roku 1614 Jan Červený a v Berní rule Šimon Červenej truhlář) a rodina Malých (v Knize trhové je k roku 1619 zmiňován Bartoloměj Malý a v Berní rule Řehoř Malý povoláním krejčí). Ze záznamů vyplynulo, že dům Jana Nováčka byl pustý a zdevastovaný bez obyvatel.

Z města podle zpráv z berní ruly zmizela zřejmě některá povolání. Zcela určitě už ve městě nebyla rodina původního zlatníka, protože ji již Berní rula neuvádí, ale jak je uvedeno v následující kapitole, zlatník Tomáš Plangkler vlastnil dům ve městě, ale v Berní rule je uváděn již jiný zlatník, a to Jan Rittel. Zcela se zachovaly profese související s výrobou piva. V berní rule se dočteme, že ve městě bylo více sládků, a to Jiří Kňourek, Ondřej Němejc, Jan Maška, Jan Hruška, Kašpar Mladotický a nově příchozí Matouš Slavík, dále bylo více sladovníků Onofrius Radl, Vít Pelhřimovský a jedna sladovnice Anna Lexová. Dalším hojně zastoupeným řemeslem byl řezník, těch bylo ve městě 11, a soukeník. Ve městě byl i městský písař Zikmund Grys a i ten měl právo vařit pivo a toto právo měl i varhaník Gabriel Vaník. Zajímavé je, že varhaník měl právo vařit pivo, ale trubač František Farina toto právo neměl. Vlastníkem mlýna v době soupisu Berní ruly byl Matěj Králíček a o jeho mlýně víme, že měl 2 kola. Město v této době mělo ve svých zdech většinu řemesel potřebných ke každodennímu životu, proto tu byl pekař, kovář, švec, hrnčír, kolař, kramář, krejčí, barvíř, koželuh, prodavač plátna a jiná řemesla.¹⁹¹

Na závěr zprávy komise uvádí: „*Žádným způsobem toho uznati nemůžeme, aby oni při též přiznání pozůstaveni, méněji k jakým zveřejněním přijíti mohli. Nebo skrz jakej spis se k nám utíkají a jakého dalšího opatření žádají, z příležitosti jich originálu slavná vidí se nám*

¹⁹¹ HAAS, Antonín. *Berní rula: Kraj Prácheňský*. 1. vyd. Praha: SPN, 1952. ISBN 43-06, s. 61 – 67.

(však na další opravu slavné commissi), že toto město žádným způsobem vejžše potaženo býti nemůže“.¹⁹²

7 Knihy trhové

Knihy trhové Strakonice není uspořádána podle roku uskutečnění transakce, ale podle následného uspořádání pravděpodobně nějakým pracovníkem na městské radnici. Proto vyhledávání v ní je velice složité, ale určitě nejde o nezajímavé bádání. Nutnost prodeje a koupě je patrná i několik let před válkou. Důkazem může být zápis z roku 1605, ve kterém je zmiňován měšťan Jakub Rocsana z Brausové, který v té době byl spoluradním. Tento měšťan si kupuje dům na Velkém městě. Stejná informace se objevuje v Kučově publikaci Města a městečka. Jak v předválečné, tak i válečné době nakupovali měšťané své domy, dnešní terminologií řečeno, na splátky. Svůj dům spláceli po několik let a část peněz složili hned při koupi domu. Tato tendence je patrná při všech transakcích.

V knize je zápis z roku 1612, jenž popisuje koupi domu mlynáře Duchoslava Zuly. Mlynář si koupil dům na Velkém městě nedaleko brány. Zajímavý je zápis z roku 1614, kdy Mikuláš Ševčík kupuje dům na ostrově nedaleko obecního mlýna a z druhé strany se měl nacházet dům Šimona Syrotka. Zajímavá je část města na ostrově. Někde v hradbách města musel být útvar, který připomínal ostrov. K podobě ostrova mohl přispět i mlýn se svojí mlýnskou stokou a nedaleké rameno řeky Otavy. Ve stejném roce si Martin Majer koupil dům na Malém městě „*jdoucí k velkému mostu mezi mlýnem Matěje Hlavy a domem Jana Nováčka*“. Nevíme, zda obecní mlýn patřil Matěji Hlavovi nebo zda obecní mlýn spravoval někdo jiný. V následujícím roce je zaznamenána zpráva o koupi domu na Malém městě. V roce 1616 koupil dům na Velkém městě Daniel Bíčen od Jana Záruby. Zápis z roku 1617 nám prozradí další podrobnost o vzhledu města. Toho roku koupil Petr Rybák dům na Malém městě, který se nacházel podél Průvodní louky. Z roku 1618 pochází zpráva o koupi domu na Velkém městě pod Masnými krámy. Koupil si ho zlatník Tomáš Plangkler, což znamená, že se do města přistěhovala další elitní skupina. Můžeme předpokládat, že se jednalo o jeden z lepších domů ve městě.

I v následujících letech se ve městě prodávaly a kupovaly domy. Zprávy o prodeji domů plynule prostupují léty války a skoro každý rok máme o nějakém prodeji zmínku. Prodej domu nebyl jednorázovou záležitostí, ale dům se splácel po několik let. Ze zpráv by se

¹⁹² HAAS, Antonín. *Berní rula: Kraj Prácheňský*. 1. vyd. Praha: SPN, 1952. ISBN 43-06,s. 66.

dalo vyvodit, že většinou byly dražší domy na Velkém městě než na Malém městě. Domy se platily v kopách míšeňských a splátky probíhaly pravidelně na určené datum. Cena se pohybovala okolo 800 kop míšeňských.

Z těchto knih vyšla velice zajímavá informace o rozdělení města na Velké a Malé město. Toto rozdělení trvá až do dnes. V jádru města dodnes existují prostory, které obyvatelé označují jako Velké a Malé náměstí.¹⁹³

8 Židé ve Strakonících

Přesné datum příchodu Židů do města neznáme, na druhou stranu můžeme dokázat, kdy se pro ně vyskytly lepší podmínky. Stalo se tak s převzetím moci johanity. Tento řád ze svých pobytů ve Svaté zemi měl zkušenosti s jinými etniky a dokonce ve svých špitálech měl doktory, kteří byli židovského nebo arabského původu. Již v roce 1482 se židé pokoušeli provozovat ve městě krejčovské řemeslo. Obyvatelé města se proti tomu bránili, protože to ohrožovalo jejich živnosti a za druhé se židé pokoušeli o svou expanzi mimo cechovní struktury. V 16. století žilo ve Strakonících několik židovských rodin, kdy se tyto rodiny prosadily v obchodě a peněžnictví.¹⁹⁴ S rokem 1504 je spojena protižidovská událost, kdy jedna žena prodala židům svoji dceru. Židé údajně z dcery vyjmuli krev. Za tento čin byla matka, židovští bratři a jistá Markvartová odsouzeni k upálení. Královská komora se v tomto případě přimlouvala u Jana ze Švamberka za odsouzené, ale kvůli náladě lidí ve městě byl jinak tolerantní muž nucen trest vykonat.¹⁹⁵ Ve Starých letopisech českých je celá událost vyličená následovně: „*Téhož roku v pátek před Třemi králi (5. ledna) byli ve Strakonících upáleni dva židé, oba bratři, a před nimi jejich matka, také židovka, a to proto, že zabili děťátko a nachytali jeho krev*“.¹⁹⁶

Další zmínka o Židech pochází z roku 1669. Tato zpráva je zaznamenána v gruntovní knihy. Ve zmiňovaném roce si koupil od velkopřevora ochranný Žid Mojzes Fürth chalupu v Bezděkově za 150 zlatých. Po smrti Fürtha prodala vdova Barbara tuto chalupu Izraeli

¹⁹³ Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice 1367 – 1945 (1947), Kniha, i. č. 67, Kniha tržová (1603 – 1724).

¹⁹⁴ Židé na Strakonicku. 1. vyd. Strakonice: Edice corcordium č 22, 2001, s. 3.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 4.

¹⁹⁶ PORÁK, Jaroslav a Jaroslav KAŠPAR. *Zestarych letopisů českých*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1980. ISBN 25-068-80, s. 283.

Joelovi za 520 zlatých.¹⁹⁷ V hradbách města mohl být pouze jeden židovský dům pravděpodobně s jednou židovskou rodinou.¹⁹⁸

V 17. století byla založená židovská obec a koncem 17. století byla postavena synagoga. V roce 1724 žilo v Bezděkově 12 židovských rodin, které měly 58 členů. Většina z nich žila v ghettě v Bezděkově.¹⁹⁹ V roce 1696 získali židé povolení na zřízení hřbitova v městském lese pod Holí. Hřbitov je v této lokalitě dodnes. Simona Kotlářová ve své stati Strakoničtí židé zmiňuje, že toto místo pro hřbitov odkoupila obec až v roce 1700 od vrchnosti. Dále uvádí, že až v roce 1750 získala obec oficiální povolení k využívání hřbitovního privilegia č. 219.²⁰⁰ Vzrůst komunity během 17. století je velice patrný ze záznamu, kdy si v roce 1718 si strakoničtí koželuhové stěžovali vrchnosti na židy i kvůli tomu, že se pokoušeli dostat do jejich cechu.²⁰¹ Jsou dochovány dekry vrchnostenského úřadu ve Strakoniciích, které se týkají košér výseku masa v Bezděkově. Tyto dekry jsou z let 1670, 1700 a 1740.²⁰² Pro rozmach židovské obce mluví i fakt, že Volf Stein žádal vrchnostenské úřady ve Strakoniciích o povolení ke koupi Zlochovské chalupy. Tato chalupa až do let 1720 - 1721 spadala pod městskou jurisdikci. Tento dům chtěl Stein využít pro vytvoření košér řeznictví.²⁰³

Nevraživost strakonických občanů k židovské komunitě nebyla ničím neobvyklým. Ve většina měst středovýchodní Evropy měla podobný postoj k židovskému obyvatelstvu. Někteří měšťané měli ve svých knihovnách protižidovské polemiky.²⁰⁴ Není proto vyloučeno, že v bohaté domácnosti zlatníka ve Strakoniciích se podobná literatura nacházela. Podle Millera přispěla třicetiletá válka k zlepšení sociálního postavení a k růstu židovské populace v Čechách.²⁰⁵ Tento trend ve Strakoniciích patrný příliš není, jednak z důvodu dobrých vztahů židovské populace a řádu, ale i růstu počtu obyvatel židovského původu až po válce. Zcela podle teze v knize Jaroslava Millera se židovské obyvatelstvo přesouvalo do poddanských

¹⁹⁷ *Strakonice - kapitoly: Vlastivědný sborník 1*. 1. vyd. Strakonice: Město Strakonice, 2002. ISBN 80-238-7889-1, s. 107.

¹⁹⁸ FIEDLER, Jiří. *Židovské památky v Čechách a na Moravě*. 1. vyd. Praha: Sefer, 1992. ISBN 80-900895-1-8, s. 149.

¹⁹⁹ Týž.

²⁰⁰ *Strakonice - kapitoly: Vlastivědný sborník 1*. 1. vyd. Strakonice: Město Strakonice, 2002. ISBN 80-238-7889-1, s. 107.

²⁰¹ *Židé na Strakonicku*. 1. vyd. Strakonice: Edice corcordium č. 22, 2001, s. 4.

²⁰² *Strakonice - kapitoly: Vlastivědný sborník 1*. 1. vyd. Strakonice: Město Strakonice, 2002. ISBN 80-238-7889-1, s. 108.

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ MILLER, Jaroslav. *Uzavřená společnost a její nepřátelé: Město středovýchodní Evropy (1500 - 1700)*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-805-5, s. 116.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 126.

měst střední a malé velikosti. Tuto svoji tezi aplikuje na situaci v Německu, ale této tezi odpovídá i situace ve Strakonících.²⁰⁶ Jak již víme, Strakonice byly střední velikosti a poddanské. Navíc je pravděpodobné, že maltézští rytíři byli jako vrchnost velice tolerantní.

9 Pivovar

Na samém počátku pivovarnictví ve městě stál hradní pivovar. Na začátku byli Bavorové, kteří někdy okolo roku 1243 nařídili vaření piva v prostorách hradu. Neví se, jestli první várky učinili maltézští rytíři nebo Bavorové. Ve 14. století už Bavorové měli pivovar a sladovnu.²⁰⁷ Během 14. století je jisté, že už měšťané začali vařit pivo ve svých domech. Tento dualismus ve vaření piva je potvrzen rokem 1367.²⁰⁸ V 15. století nebyla várka z panského pivovaru kontinuální a občas bývala přerušena, protože vrchnost musela navazovat i na pivovarnickou činnost ve městě. Během vlády Bavorů tato dualita byla respektována, ale po té co přešlo panství pod maltézské rytíře, začaly se objevovat první spory. Je jisté, že na konci středověku začíná mít měšťanské pivovarnictví převahu nad vrchnostenským. Vrchnost si v této době vařila pivo pro vlastní potřebu na rozdíl od měšťanů, kteří vařili pivo na prodej. Doklad o panském pivovaru pochází z roku 1483, kdy se velkopřevor maltézských rytířů Jan ze Švamberka se zavazuje, že ve vesnicích Bezděkov a Žábokrcích nebude vařit pivo na prodej, ale k potřebám domácí vrchnosti.²⁰⁹

Z doby vlády Václava Zajíce z Háznburku pochází řád týkající se krčem a vaření piva, který určil, jaké pivo se může čepovat na určitých místech. Dále máme i zmínku, kde se mohl nacházet hradní pivovar. Starý pivovar stál u hradní věže Rumpál, ale už zřejmě nedostačoval potřebě, a proto byl přemístěn naproti děkanskému kostelu sv. Prokopa, kde vybavení pivovaru bylo daleko modernější. Rok 1619 byl katastrofou pro hradní pivovar, který vyplenilo nepřátelské vojsko spolu se strakonickými právozářníky. Za velkopřevora Viléma Vratislava z Mitrovic existovala domluva mezi měšťany a panstvem, že hradní pivovar bude dodávat pivo do čtyř šenků ve městě a potvrdil měšťanům jejich stará práva. V roce 1636 dal velkopřevor na vědomí, že tento glejt, s ním uzavřený, ztrácí platnost.²¹⁰ Rok 1641 byl dalším nepříznivým rokem pro město i panské sídlo. Švédové vyplenili město i panské sídlo, následně po tom maltézští rytíři přesunuli své sídlo ze Strakonice do Prahy a ve Strakonících

²⁰⁶ Tamtéž, s. 131.

²⁰⁷ JÁKL, Pavel. *Encyklopedie pivovarů Čech, Moravy a Slezska: II. díl Jižní Čechy*. 1. vyd. Praha: Libri, 2010. ISBN 80-7277-226-0, s. 577.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 584.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 578.

²¹⁰ Tamtéž, s. 579.

zůstal pod správou komtura. Tímto rozhodnutím postupně upadal panský pivovar a hned od roku 1649 nabyl na významu měšťanský pivovar, který byl rozmístěný po různých domech. Po válce se dostal do postu velkopřevora Vilém Leopold z Regensteinu a Tattenbachu, který uvrhl na město roku 1660 sankce. Tímto aktem zrušil městu stará privilegia, tedy i právo vařit pivo. Tento spor se dostal až k samotnému císaři Leopoldovi I. Nakonec se tento spor urovnal v roce 1664 a městský pivovar mohl pokračovat. V následných letech poklesl význam panského pivovaru.²¹¹

9.1 Městský pivovar

Ve městě bylo okolo 154 domů, které se mohly prokázat právem várečným. Tyto domy se nacházely v okolí dnešního Velkého náměstí. Ne každý dům s tímto právem vařil pivo, některé domy to užívaly jako právní formy. Majitelé těchto domů se podíleli na várkách a měli z těchto várek nějaký výnos. Tito majitelé měli možnost si pořídit vlastní hospodu²¹² Od roku 1491 byli měšťané povinni odvádět plat z každé várky do královské pokladny. Tento plat byl dříve uskutečňován odváděním plateb z obilí určeného ke sladování a následným várkám. Tato dávka přibyla k vrchnostenské dani.²¹³

Důležitá je listina velkopřevora Jana z Vartemberka, ve které stojí: „...týž měšťané Naši Strakoničtí, kterak by v piva bílého vaření na prodej mezi nimi žádného řádu nebylo, takže by obec toho obchodu užiti nemohla pro sladovníky, kteříž jsou sami toho obchodu užívali žádající toho na Nás a snažně prosíce, poněvadž toho obchodu piva bílého na prodej vaření v královských městech i panských všichni obecně pořádkem užívají, aby také i oni v tom se naříditi mohlo, aby netoliko sami sladovníci, ale i jiní všickni sousedé horní i dolní chudí i bohatí užívali...“. Následně se v privilegii píše o odběru piva šenky v poddanských vesnicích, které patřily pod strakonický hrad. Tento glejt výslovně zmiňuje měšťanské várky bílého piva. Bílé pivo se připravovalo z pšeničného sladu.²¹⁴

V 16. století mělo měšťanské pivovarnictví před panským náskok. V roce 1649 se rozhodli měšťané vybudovat budovu pro pivovar na rynku v právovárečném domě. Tento nový pivovar měl být pro všechny měšťany společný. Tento dům byl pravděpodobně nejméně postižený válečnými útrapami. V novém pivovaru započaly várky v roce 1650.²¹⁵ Tento krok špatně nesl majitel panského pivovaru a vznikl mezi subjekty spor, který je popsán výše.

²¹¹Tamtéž, s. 580.

²¹²Tamtéž, s. 584.

²¹³Tamtéž, s. 585.

²¹⁴Týž.

²¹⁵Týž.

Během 17. století padla zábrana o dělení várek, a tak strakoničtí mohli vařit pivo z pšeničného i ječmenného sladu.²¹⁶

10 Významné budovy města

Tato kapitola pojednává o významných budovách ve městě. S těmito budovami se měšťané za války setkali a některé z nich každodenně navštěvovali. Jedná se o starší budovy, které již za války stály na současných místech, ale ta jejich podobu pozměnila a v následujících letech byla většinou nutná přestavba.

10.1 Strakonický hrad

Již před rokem 1225 muselo být započato s výstavbou hradu. V roce 1235 musel už Bavor I. mít na místě dnešního hradu nějaké své sídlo. Pravděpodobně otec Bavora I., Bavor Kmet, zbudoval nejstarší část hradu. Mělo se jednat o svatyni, která byla následně včleněna do komplexu a dnes její základy můžeme najít v kapitulní síni.²¹⁷ Pravděpodobný vznik hradu je kladen do let 1220 – 1235. Z roku 1243 máme první zprávu o tom, jak hrad vypadal. Jedná se o darovací listinu Bavora I., který daroval část hradu maltézským rytířům. Z této listiny vyplývá, že na hradě byl kostel a dva domy. Jeden z domů si nechal Bavor I. a druhý dům připadl maltézským rytířům.²¹⁸ Mezi kostelem a palácem vznikla další budova, která od roku 1254 sloužila jako sídlo velkopřevora. Bavor II. si vystavěl nový palác v severozápadním rohu. Pravděpodobně až Bavor III. vystavěl věž Rumpál a zároveň s ní vznikla západní hradební zeď, která vyplňovala prostor mezi novým palácem a Rumpálem a mezi Rumpálem a purkrabskou budovou. Původně do hradu vedl pouze jediný vstup u purkrabské budovy.²¹⁹ Ve 13. století měl hrad již pět pevnostních věží a podobal se hradu Zvíkov.²²⁰ Z listiny ze dne 5. ledna 1318 víme, že klášter maltézských rytířů byl té době zasvěcen svatému Vojtěchu, kdežto dnes je zasvěcen svatému Prokopu.²²¹

Po převzetí hradu maltézskými rytíři bylo zbořeno východní bavorovské křídlo spolu s částí severní budovy a vzniklo velké centrální nádvoří. Dále byla přistavěna západní brána s padacím mostem a hradba podél řeky Otavy. V těchto prostorách je dnešní třetí hradní

²¹⁶ JÁKL, Pavel. *Encyklopedie pivovarů Čech, Moravy a Slezska: II. díl Jižní Čechy*. 1. vyd. Praha: Libri, 2010. ISBN 80-7277-226-0, s. 586.

²¹⁷ CVRČEK, J. Zdeněk. *Strakonice: Osudy jihočeského města a jeho okolí*. 1. vyd. Strakonice: Městský národní výbor Strakonice, 1967. ISBN H-07* 71672, s. 43.

²¹⁸ BIRNBAUMOVÁ, Alžběta. *Strakonický hrad*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1947, s. 11.

²¹⁹ Tamtéž, s. 12.

²²⁰ Tamtéž, s. 13.

²²¹ Tamtéž, s. 15.

nádvoří. V 16. století vznikla u kostela brána, která vymezila další nádvoří. U této brány stála budova nazvaná Nová věž, ve které bylo umístěno vězení. Dalším významným krokem byla přestavba paláce a vybudování renesanční věže, která získala název Jelenka.²²² Významnou částí hradu je prostor křížové chodby a kapitulní síně. Výzdoba křížové chodby pochází ze 14. a 15. století. Fresky, na kterých jsou vymalovány Kristovy skutky, jsou v několika pásmech.²²³ Na konci 16. století na hradě byla zbrojnice s plnou výbavou pro 18 mužů, v konventu bydlel převor a 18 kněží a spolu s nimi jeden novic. Dále se v závěti Zajíce z Haznburku dovídáme, že klášter byl bohatý a měl mnoho klenotů.²²⁴ Oprava hradu po pohromách třicetileté války trvala až do roku 1666, kdy se v tomto roce poprvé mohli kněží vrátit zpátky na hrad.

10.2 Kostel svatého Prokopa

Kostel byl založen pravděpodobně počátkem 13. století, jak je v předešlém odstavci psáno. Nejstarší část stavby je vystavěna v románském slohu, někdy okolo roku 1243. Po roce 1243 byla postavena monumentální věž, která měří 40 m a má románský charakter. Raně gotická je přestavba hlavní lodi na konci 13. a počátku 14. století. O této přestavbě svědčí i udělení odpustků od Hermana. Od roku 1421 do roku 1694 se kostel a přilehlé prostory konventu zvelebovaly.²²⁵ Během války a po válce byl hlavním iniciátorem oprav hrabě Colloredo. Při těchto opravách byla severní zeď opatřena mohutnými pilíři a roku 1644 byl opraven chór a zaklenut stejnou klenbou. Oltář v kostele nechal po válce, v roce 1693, zřítit převor Michael Emerich de Raga.²²⁶

10.3 Kostel svaté Markéty

Kostel pravděpodobně vznikl jako kaple u špitálu maltézských rytířů ve 13. století. V 15. století byl tento prostor přestavěn na velkou nemocniční halu a kostel. Kostel svaté Markéty byl od svého vzniku kostelem strakonických cechů.²²⁷ Od roku 1569 se v kostele sloužily utrakvistické bohoslužby. I přes to, že se zde konaly tyto bohoslužby, byl neustále pod patronací hradních pánů. Po bitvě na Bílé hoře se stal opět pouze katolickým. Dobrá životní úroveň měšťanů a jejich vyznání podobojí přivedly měšťany k tomu, že se

²²² FIBICH, Ondřej a Tomáš Durdík. *Rytíři svatého Jana a jejich hrad ve Strakonících*. 1. vyd. Strakonice: Hrad Strakonice, 2011. ISBN 978-80-904644-3-8, s. 9.

²²³ Tamtéž, s. 19.

²²⁴ BIRNBAUMOVÁ, Alžběta. *Strakonický hrad*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1947, s. 17.

²²⁵ *Strakonice - kapitoly: Vlastivědný sborník 1*. 1. vyd. Strakonice: Město Strakonice, 2002. ISBN 80-238-7889-1, s. 151.

²²⁶ Tamtéž, s. 152.

²²⁷ Tamtéž, s. 174.

rozhodli přestavit kostel v roce 1583. Přestavbu prováděl českobudějovický stavitel vlašského původu Vincenc Vogarelli. Kostel byl přestavěn ve stylu pozdní gotiky s renesančními prvky. Po svém dokončení se stal hlavním městským kostelem. Dále po dokončení prací na stavbě kostela byl u něho zrušen hřbitov, který pocházel již z dob založení kostela.²²⁸

10.4 Další významné budovy ve městě

Důležitým bodem ve sledované době bylo městské opevnění. Město bylo rozděleno na horní a dolní město (to dosvědčují i zápisy z knihy trhové uvedené výše). Horní město, které bylo i větší bylo ohrazeno polověncem hradeb za vlády Jana z Rožmberka. Toto opevnění bylo tvořeno jednoduchou hradební zdí, kterou zpevňovaly tři bašty. Podle veduty z roku 1711 do města vedly tři brány. Dochovaly se i jejich názvy, a to Horažďovická (ta byla z nich nejmenší), Pražská a Blatenská. Dalším důležitým bodem města byla radnice, která vznikla již roku 1488, ale po vyhoření radnice vznikla nová v roce 1508. Tato radnice vyhořela v roce 1626 a do dnešní doby se dochovala její empírová přestavba z roku 1820.²²⁹ Další zajímavostí je budova Masných krámů, která byla v roce 1641 přestavěna.²³⁰

11 Každodenní kultura městských domácností

O přesném stavu domácnosti strakonických měšťanů nemáme zprávy. Můžeme se jen domnívat a vytvořit si obraz o situaci z písemných záznamů z nejbližšího podobného nedalekého města. Pro tyto účely nám může posloužit město Prachatice. Václav Bůžek ve svém výzkumu rozdělil obyvatele města do 3 hlavních skupin podle zařízení domácností. Dále u každé skupiny vymezil další 3 podskupiny pro detailnější rozdělení.

Skupinu A tvořily domácnosti, které měly předměty pro základní životní potřeby, tedy stolní nádobí, prostý oděv, ložní prádlo, základní kusy nábytku a zařízení dílny. V podskupině A1 byly nejhudší domácnosti. V těchto domácnostech bylo možno nelézt kusy železného a mosazného nádobí, nemnoho šatstva a ložního prádla, dále zde bylo zemědělské náčiní. V podskupině A2 měly domácnosti více nádobí a ložního prádla. Podskupinu A3 tvořily

²²⁸ Tamtéž, s. 174.

²²⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: VII: díl Str - U*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0, s. 59.

²³⁰ Tamtéž, s. 60.

domácnosti, kde bylo hodně nádobí, oděvů, ložního prádla, nábytek a dostatek řemeslnického nářadí.²³¹ V této skupině se ojediněle objevovaly šaty s ozdobou a dekorované nádoby.

Skupina B měla hojně předmětů každodenního užití. V domácnosti byly předměty zdobené, bohatě druhově odlišné, umělecky vyvedené a také předměty vyrobeny z dražších a lepších kovů a látek. Velice typické pro tuto skupinu bylo vlastnění stříbrných předmětů a výskyt hotovosti v domácnosti. Podskupina B1 se vyznačovala sadou zdobených cínových a měděných knoflíků, kotlíčků, konví a misek různých druhů. V podskupině B2 se vyskytovaly stříbrné předměty, nádoby a řady odlišných předmětů každodenního užití. V podskupině B3 byl ještě vyšší podíl stříbrných předmětů, například prstenů, řetězů, náramků, příborů, pohárů apod. V těchto domácnostech byly i truhly, ve kterých kromě hotovosti, byly uloženy i dluhopisy, což svědčí o aktivním podnikání v dluhové problematice.²³²

Další je skupina C, která je reprezentována vlastnictvím velkého množství bohatě zdobených předmětů ze zlata a stříbra, nádherným nábytkem, zdobením šatů stříbrem a zlatem. Jednalo se o nejbohatší skupinu obyvatel, kteří vlastnili honosné domy. Tito měšťané aktivně podnikali. Tato skupina se dále dělila na podskupiny, které byly málo početné. Měšťané v podskupině C1 měli i křišťálové předměty. Od C1 se méně odlišovala podskupina C2, do které se zařazují domy, ve kterých byly 4 zlaté nebo pozlacené předměty, umělecké šperky a zdobení světnic honosnými předměty. Zajímavostí je, že v této podskupině se objevovaly i stříbrné kříže. Úplným vrcholem městské společnosti byla podskupina C3. Do níž spadali majitelé více domů, zahrad, polí, luk. K těmto kritériím přibýlo i kritérium aktivního obchodu. Typickým znakem společnosti bylo vlastnictví pozlacených předmětů, hlavně prstenů s drahokamy nebo s perlami. Také se v těchto domácnostech mohly nacházet vzácné vazby knih a zlatou nití vyšíváné oděvy.²³³

Ve Strakoncích bylo pravděpodobné velké zastoupení ve skupinách A a B. Ve skupině A byli měšťané, kteří se zabývali zpracováním hlíny, tedy hrnčíři, cihláři a zedníci. Dále v této skupině byli stolaři, kolaři, bednáři, tesaři, kováři, zámečníci, zvonáři, kožaři. Skupina B byla složena z lidí soustředěných do cechů soukenických, cechu krejčích a koželuhů. Skupina C se vyznačovala profesemi jako zlatníci, mečíři, sladovníci, pekaři.²³⁴ Ve

²³¹ BŮŽEK, Václav. OPERA HISTORICA. *Kultura každodenního života v Českých a Moravských měst v předbělohorské době*. 1. vyd. České Budějovice: Pedagogická fakulta JCU, 1991. ISBN 80-7040-028-2, s. 49 – 51.

²³² Tamtéž, s. 51 – 52.

²³³ Tamtéž, s. 52 – 53.

²³⁴ Tamtéž, s. 54.

Strakonicích do této skupiny mohl spadat sladovník, který je s jistotou ve Strakonicích doložen. (viz kapitola o pivovaru)

12 Jednotlivé listiny a prameny

Z roku 1620 je v archivu uložena pečeť a typář města. Jedná se stříbrný typář s průměrem 26 mm. Pečeť je lemována linkou a za ní se podél početního pole vine opis na stuze. Uprostřed pole je půlený renesanční štít a nad ním se nachází letopočet 1620. Na levé polovině štítu se nachází zeď s cimbuřím a v pravé části maltézský štít. Na pečetě je nápis SECRET + CIVI + STRACONO.²³⁵ Tato pečeť a typář zřejmě potřebovaly vyměnit nebo se ztratily, a proto v roce 1637 byla vyrobena nová pečeť spolu s typářem. Typář je v průměru větší než typář z roku 1620. Jeho průměr je 48 mm. Pečetní pole je lemováno vavřínovým věncem a podél něho je stuha a opis. V pečetním poli je znak města – městská věž s bránou a mříží, uprostřed zdi s cimbuřím, po pravé straně věže se nachází štít s johanitským křížem a po levé straně štít s rožmberskou růží. Nad štíty po obou stranách se nachází letopočet. Opis na pečetě je SIGILLUM.MAIV.CIVIVM.STRACONICENSIVM a rožmberská růže na pečetě jako rodový znak velkopřevora.²³⁶

Další pečeť a typář je dokladem existence cechu postříhačů a kráječů. Pečeť a typář vznikly roku 1637 a jedná se o typář bronzový o průměru 32 mm. Typář je zasazen do dřevěné ozdobně vyřezávané rukojeti. Uvnitř pečetního pole je štít, na kterém jsou dvě zkřížené soukenické střely a před nimi postříhačské nůžky a nad nimi soukenická štětka. Po stranách štítu se nachází letopočet. Opis na pečetě je S. STRAKONICINSIVS. TONSORVM.²³⁷

Důležitá listina pro zkoumání dějin města je listina od Viléma Vratislava z Mitrovic. Tato listina byla vydána 24. 6. 1629 a Vilém Vratislav z Mitrovic v ní potvrzuje městu privilegia za to, že město postihl prudký požár v roce 1626. Tento požár byl katastrofální a měl dopad na město po několik následujících let. Svědky u této listiny byli Vilém Slavata a Jindřich Libštejnský z Kolovrat.²³⁸ Obyvatelstvo Strakonic zřejmě mělo velkou nouzi, protože se v listině obrací na městskou radu Českých Budějovic 19. června 1628. Měšťané svůj stav

²³⁵ SAMEC, Josef a Jan BLÁHA. *Archiv sedmi století: výběr archivních dokumentů k dějinám Strakonic*. 1. vyd. Strakonice: Jihočeské tiskárny, 1981. ISBN 12/87/1981, s. 21.

²³⁶ Týž.

²³⁷ SAMEC, Josef a Jan BLÁHA. *Archiv sedmi století: výběr archivních dokumentů k dějinám Strakonic*. 1. vyd. Strakonice: Jihočeské tiskárny, 1981. ISBN 12/87/1981, s. 22.

²³⁸ Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice 1367 – 1945 (1947), Listina, i. č. 16, I 14 z 24. června 1929.

popisují následovně: „*Nastavění zase domu radního našeho, hodin a jiných věcí obecních, týmž ohněm ve ztrátu uvedených, vysláni byli námi jsou takovou apelací učinili*“. Měšťané prosili Budějovické o peněžní pomoc, aby mohli vyřešit kritický stav města. Zároveň Českým Budějovicím přáli, aby je podobná věc nepotkala. I podle tohoto bodu v dopise se dá soudit, že pro město byla v té době situace velice kritická a sami si z ní nemohli pomoci.²³⁹

Bohužel v archivu není k dispozici kniha o rozdělení kontribuce z roku 1622. Dalšími důležitými prameny jsou listiny hraběte Colloreda z roku 1645. V první z listin uvádí, že hrabě, jako velkopřevor maltézský rytířů, potvrzuje právo o prodeji zámeckého piva.²⁴⁰ Další listina je také velmi zajímavá, protože v ní hrabě potvrzuje privilegia, která město obdrželo od jeho předchůdců s tím, že je obyvatelům oduštěna povinnost dovážet fůry do Vídně. Této listině předcházela ještě jedna, ve které potvrzoval privilegia městu.²⁴¹ Hrabě v listině s privilegii a fůrami odkazuje na minulé velkopřevory v řádu s tím, že to, co oni s obyvatelstvem sjednali, platí. Zmiňuje se také o tom, že byl po celou dobu války k měšťanům velice vlídný a snažil se je chránit. Všeobecně by se dalo říci, že on i jeho předchůdci se snažili o co nejmenší ztráty na svém panství. Nakonec celé listiny uvádí, že listina jím vydaná má sloužit měšťanům a jejich potomkům, aby od nich nikdo nepožadoval fůry.²⁴²

V knize výdajů purkmistra zjistíme, že výdaje v této knize postupně klesají. V roce 1658 oboje výdaje činily 700 kop, ale už v roce 1662 tyto výdaje činily 27 kop. V knize účtů jsou jednotlivé částky zapsány přehledně k jednotlivým měsícům.²⁴³ Za zmínku stojí i listina 4. 12. 1681 od purkmistra a rady města Netolic. V této listině dosvědčují strakonickým měšťanům, že při nástupu nové vrchnosti slibovali měšťané poslušnost a věrnost a nic víc k tomuto slibu nepřipojili.²⁴⁴

²³⁹ Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice 1367 – 1945 (1947), Karton VI., i. č. 340, I/1 z 1628.

²⁴⁰ Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice 1367 – 1945 (1947), Listina, i. č. 18, I 16 z 5. prosince 1645.

²⁴¹ Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice 1367 – 1945 (1947), Listina, i. č. 19, I 17 z 5. prosince 1645.

²⁴² Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice 1367 – 1945 (1947), Listina, i. č. 20, I 18 z 5. prosince 1645.

²⁴³ Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice 1367 – 1945 (1947), Karton VI., i. č. 346, III/1 z 1641.

²⁴⁴ Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice 1367 – 1945 (1947), Karton VI., i. č. 340, I/1 z 1681.

13 Závěr

Strakonice postihla třicetiletá válka stejnou měrou jako každé jiné město v českém království. Obyvatelé se museli vyrovnat se změnou prostředí, kdy v předválečné době bylo město velice prosperující, ničím se nelišící od svých sousedů, a po válce muselo město do svých hradeb nalákat nové obyvatele, aby opět ožily čilým měšťanským životem. Během války se město muselo podílet na dodávkách v rámci kraje, ale i na odvozech spojených se zimním ležením vojska. Tato ležení byla pro město velice náročná a i během nich docházelo k neshodám mezi obyvateli a vojáky. Většinou se tyto neshody týkaly nadměrných přidělů proviantu a vybírání dávek i pro nepřítomné vojáky. Město v této době mělo svoji radu a purkmistra. Velice kritické byly pro město roky 1619 a 1620. Koncem roku 1619 dobylo hrad stavovské vojsko, které značně hrad poplenilo a zničilo vybavení kostela. Překvapivý je fakt, že protestantské vojsko vtrhlo do napůl protestantského města a při svém vpádu nebralo ohled na náboženskou příslušnost. Po tomto dobytí přišlo dobytí císařským vojskem a následně bitva na Bílé hoře. Po této bitvě musel řád maltézských rytířů změnit svůj postoj k bohoslužbám v kostele svaté Markéty a zakázat utrakvistické bohoslužby. Tento zákaz neznamenal pronásledování nekatolického obyvatelstva. Nemáme zatím ani jeden záznam o tom, že by maltézský řád po roce 1620 nekatolíky ve městě pronásledoval.

Zajímavé je sledování vývoje vztahu mezi vrchností a měšťany. Před válkou byl jejich vztah velice dobrý, vrchnost byla tolerantní k jejich náboženské orientaci a měšťané zase prosperovali a přinášeli vrchnosti užitek. Vrchnost na svém panství byla schopna přijmout i židovskou komunitu a přispět k jejímu rozkvětu. Po válce se vztah mezi měšťany a vrchností zkomplikoval a s příchodem nového velmistra se celá situace ještě více zhoršila.

Měšťané si hned po válce vydobyli právo na svůj pivovar, který jim v následujících letech přinesl velikou prosperitu. Vaření piva bylo pro měšťany během války a po válce velmi důležité. Většina domů měla právo vařit pivo a některé domy dokonce mohly k vaření piva připojit i pálení pálenky. Z tohoto faktu by se dalo říci, že město bylo pouze pivovarské, ale nebylo tomu tak. Vedle vaření piva se obyvatelé zabývali i svými profesemi. Ve městě se nacházela jak městská elita, rozdělena podle Bůžkova výzkumu do skupiny C, tak chudší měšťané. Rozdíl mezi nimi byl ve vybavení domu, počtu nemovitostí, ale i prestižností jejich profese. Z výzkumu pramenů jsme se dozvěděli, že ve městě se nacházela elita v podobě zlatníka, sládků a sladovníků.

Město se v této době rozdělovalo na Velké město, Malé město a ostrov. Dále se u města nacházelo židovské ghetto na Bezděkově. Město mělo i své hradby, po kterých dnes ve městě nemáme ani stopu. Na Velkém městě se nacházely Masné krámy, radnice a další honosné domy. Město mělo tři brány, z nichž dvě byly velké a třetí byla menšího provedení. Kostel svaté Markéty, blíže k Malému městu, byl vnímán jako kostel měšťanský, sloužily se v něm bohoslužby jak katolické, tak utrakvistické. Naproti tomu kostel svatého Prokopa na hradě byl ryze katolickým a byl vnímán spíše jako kostel řádový. Více postižený válkou byl kostel svatého Prokopa, ve kterém se nacházel i obraz Panny Marie Vítězné. Nález tohoto obrazu je spojován se Strakonice, ale Váchova práce o této lokalizaci pochybuje. Na druhou stranu v několika soupisech mariánských míst po válce jsou Strakonice popsány jako poutní místo. V té době se již poutníci chodili modlit ke kopii obrazu, který je dnes v kostele svatého Prokopa, a přidali na obraz kovovou svatozář. Podle Roytovy studie byly Strakonice velmi navštěvovaným poutním místem.

Zpustlost města po válce dokládá Berní rula. Díky ní máme popis stavu města a soupis obyvatel po válce. Mezi obyvateli bylo pravděpodobně několik původních rodin. V porovnání s Knihou trhovou zjistíme, že se změnilo obsazení některých profesí, například zlatníka. V Berní rule vidíme postupný nárůst obyvatelstva po válce a i u nově příchozích se dozvíme jejich profese. Dále by se výzkum v této oblasti mohli soustředit na cechovní systém ve Strakonice, který i během války byl životaschopný. Zajímavé by bylo sledovat vývoj městského pivovarnictví v průběhu 16. a 17. století do hloubky a ve stejné době vývoj cechu soukenického. Bohužel se nepodařilo zcela odkrýt náboženské rozdělení obyvatelstva města, protože pro Prácheňský kraj se nedochoval Soupis poddaných podle víry.

14 Resumé

Strakonice were affected by the war, like other cities. During the war suffered from wartime stress as well as other cities in the county. Throughout the region during the war passed army in Strakonice several times had to host troops in their walls. Behind the walls of the city found the Jewish minority. The lordship behaved towards this minority very tolerant. The Jewish community is fully grown after the war. The city was not purely Catholic, even though it was the Catholic nobility. At the beginning of the war lived in townspeople, who were Protestant. These townspeople had the opportunity to attend services in the church of St. Margaret. After the war, about this group of people disappeared mention. During the war, the tors people bought and sold houses. There were also magnificent homes. The city was divided into large and small. Furthermore, in the area called the island. At the end of the war was in a much smaller population than before the war. The city disasters would take the privilege to him in the following years allowed to build their own brewery, which ensured the prosperity of the city.

15 Seznam literatury a pramenů

Muzeum Středního Pootaví Strakonice, Restaurátorská zpráva ze dne 15. 6. 2004.

Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice 1367 – 1945 (1947), Listina, i. č. 19, I 17 z 5. prosince 1645.

Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice 1367 – 1945 (1947), Listina, i. č. 20, I 18 z 5. prosince 1645.

Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice 1367 – 1945 (1947), Karton VI., i. č. 346, III/1 z 1641.

Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice 1367 – 1945 (1947), Karton VI., i. č. 340, I/1 z 1681.

Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice 1367 – 1945 (1947), Listina, i. č. 16, I 14 z 24. června 1929.

Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice 1367 – 1945 (1947), Karton VI., i. č. 340, I/1 z 1628.

Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice 1367 – 1945 (1947), Listina, i. č. 18, I 16 z 5. prosince 1645.

Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice 1367 – 1945 (1947), 309, kronika obecní.

BIRNBAUMOVÁ, Alžběta. *Strakonický hrad*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1947.

BIRNBAUMOVÁ, Alžběta. *Město Strakonice*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1947.

BŮŽEK, Václav. OPERA HISTORICA. *Kultura každodenního života v Českých a Moravských měst v předbělohorské době*. 1. vyd. České Budějovice: Pedagogická fakulta JCU, 1991. ISBN 80-7040-028-2.

CVRČEK, J. Zdeněk. *Strakonice: Osudy jihočeského města a jeho okolí*. 1. vyd. Strakonice: Městský národní výbor Strakonice, 1967. ISBN H-07* 71672.

FIBICH, Ondřej a Tomáš Durdík DURDÍK. *Rytíři svatého Jana a jejich hrad ve Strakonících*. 1. vyd. Strakonice: Hrad Strakonice, 2011. ISBN 978-80-904644-3-8.

FRÖHLICH. *Zlato na Prácheňsku*. 1. vyd. Písek: Prácheňské nakladatelství, 2006. ISBN 80-86566-37-4.

HAAS, Antonín. *Berní rula: Kraj Prácheňský*. 1. vyd. Praha: SPN, 1952. ISBN 43-06.

- JÁKL, Pavel. *Encyklopedie pivovarů Čech, Moravy a Slezska: II. díl Jižní Čechy*. 1. vyd. Praha: Libri, 2010. ISBN 80-7277-226-0.
- KILIÁN, Jan. *Město ve válce, válka ve městě: Mělník 1618-1648*. 1. vyd. České Budějovice: Veduta, 2008.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: VII: díl Str - U*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0.
- LÍVA, Václav. *Prameny k dějinám 30leté války 1618 - 1625: Regesta Fondu Militare archivu ministerstva vnitra ČSR*. Díl III. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1951. ISBN 30102/113-66 356/50/8/III/1.
- LÍVA, Václav. *Prameny k dějinám 30leté války 1626 - 1635: Regesta Fondu Militare archivu ministerstva vnitra ČSR*. Díl IV. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1953. ISBN 30102/33-58238/51/7/III/1.
- LÍVA, Václav. *Prameny k dějinám 30leté války 1636 - 1639: Regesta Fondu Militare archivu ministerstva vnitra ČSR*. Díl V. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1954. ISBN 30102/63-1963/7/53.
- LÍVA, Václav. *Prameny k dějinám 30leté války 1640 - 1642: Regesta Fondu Militare archivu ministerstva vnitra ČSR*. Díl VI. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1955. ISBN 30102/63-106495/54/SVI.
- LÍVA, Václav. *Prameny k dějinám 30leté války 1643 - 1645: Regesta Fondu Militare archivu ministerstva vnitra ČSR*. Díl VII. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1955. ISBN 38880/SV/55.
- MILLER, Jaroslav. *Uzavřená společnost a její nepřátelé: Město středovýchodní Evropy (1500 - 1700)*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-805-5.
- POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka a evropské krize 17. století*. Praha: Svoboda, 1970. ISBN 66/508-21-8.6.
- PORÁK, Jaroslav a Jaroslav KAŠPAR. *Zestarych letopisů českých*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1980. ISBN 25-068-80.
- ROYT, Jan. *Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století*. 1. vyd. Praha: KAROLINUM, 1999. ISBN 80-7184-662-7.

SAMEC, Josef a Jan BLÁHA. *Archiv sedmi století: výběr archivních dokumentů k dějinám Strakonice*. 1. vyd. Strakonice: Jihočeské tiskárny, 1981. ISBN 12/87/1981.

VÁCHA, Štěpán. K původu a kultu milostivého obrazu Panny Marie Vítězné ze Štěnovic. In: DOUŠA, Jaroslav a Adam SKÁLA. *Minulostí západočeského kraje XLV*. 1. vyd. Plzeň: nakladatelství pro bibliofily a diskofily Kristiny Kaiserové, 2010, s. 25. ISBN 978-80-86971-25-4 ISSN 0544-3830.

Strakonice - kapitoly: Vlastivědný sborník 1. 1. vyd. Strakonice: Město Strakonice, 2002. ISBN 80-238-7889-1.

Židé na Strakonicku. 1. vyd. Strakonice: Edice corcordium č. 22.

Seznam obrazových příloh

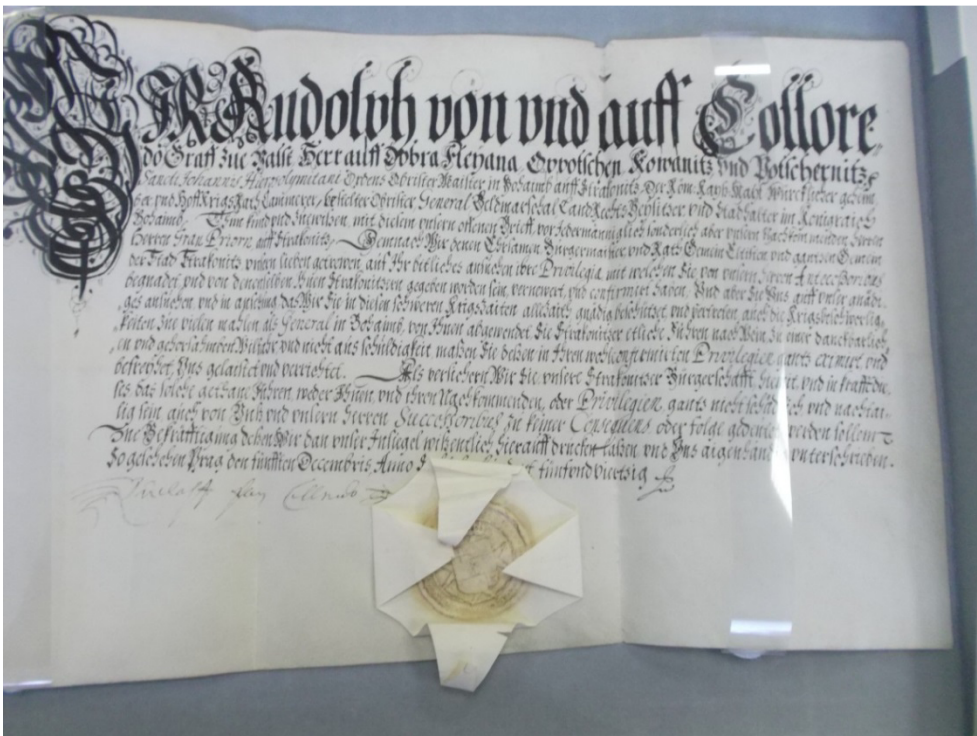
1. Listina z 24. 6. 1629 o potvrzení privilegií městu
2. Listina potvrzující stará privilegia
3. Listina s potvrzením práva o prodeji zámeckého piva
4. Kostel svatého Prokopa
5. Obraz Panny Marie Vítězné
6. Hrad
7. Kostel svaté Markéty
8. Velké město
9. Malé město

Přílohy

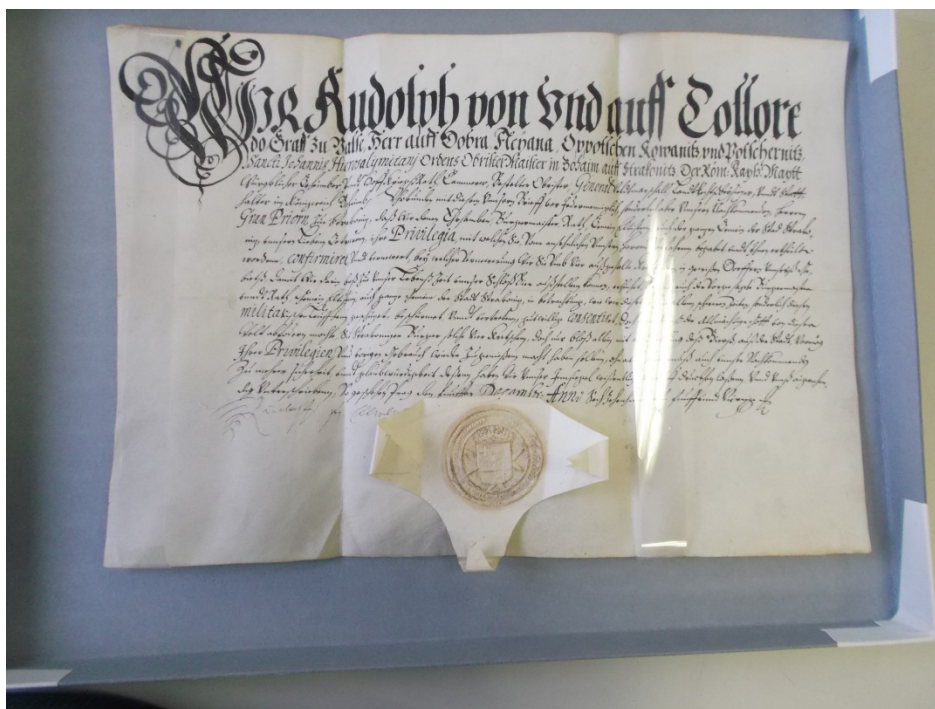
1. Listina z 24. 6. 1629 o potvrzení privilegií městu

2. Listina potvrzující stará privilegia

3. Listina s potvrzením práva o prodeji zámeckého piva

4. Kostel svatého Prokopa

5. Obraz Panny Marie Vítězné

6. Hrad

7. Kostel svaté Markéty

8. Velké město

9. Malé město

